

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС- КОЛЕДЖ
Кафедра економіки, управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

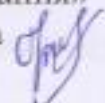
освітнього ступеня «бакалавр»

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА
ТА ЇХ АНАЛІЗ**
(за матеріалами ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.)

Виконала:

студентка групи ОА-22
спеціальності:

071 «Облік і оподаткування»

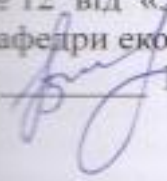
Шпілька Ілона Юріївна

Науковий керівник:

канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри економіки, управління
та адміністрування

Ткаченко Алла Анатоліївна

Допущено до захисту
протокол № 12 від «3» червня 2024р.

завідувач кафедри економіки, управління та адміністрування
д.е.н., доц. Кузнецова Н.Б.

Черкаси 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Економічна сутність витрат підприємства.....	8
1.2. Аналіз нормативно-правової бази з обліку витрат підприємства.....	18
1.3.Методика обліку витрат на підприємстві.....	26
РОЗДІЛ 2. ДЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА НА ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ	35
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.....	35
2.2. Первинний облік витрат на підприємстві.....	42
2.3. Синтетичний та аналітичний облік витрат підприємства та порядок її відображення у фінансовій звітності підприємства.....	47
2.4. Шляхи удосконалення обліку витрат на підприємстві ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.....	52
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ НА ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.	57
3.1. Методика проведення аналізу витрат підприємства.....	57
3.2. Особливості проведення аналізу витрат на підприємстві ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.....	61
3.3. Шляхи удосконалення аналізу витрат на ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.	65
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах глобалізації та постійних змін у економічному середовищі питання обліку витрат на підприємствах набувають особливого значення. Ефективне управління витратами є ключовим чинником успішної діяльності будь-якого підприємства, оскільки витрати безпосередньо впливають на формування цінової політики, прибутковості та конкурентоспроможності. У зв'язку з цим, актуальність теми стає невід'ємною складовою сучасної економічної науки та практики.

Аналіз останніх досліджень праць вчених. Останні дослідження в галузі обліку витрат підприємства свідчать про постійний розвиток теорії та практики у цьому напрямку. Вчені активно досліджують методи обліку витрат, їх класифікацію та системи контролю, спрямовані на забезпечення ефективного управління витратами та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Теоретико-методологічним основам розв'язання проблем присвячені дослідження таких науковців: Я. Аверкин [1], Т. Акімова [2], І. Бержанір [3], В. Вергун [4], О. Цвек [4], Н. Гаркуша [6], І. Гончарук [7], І. Гулін [8], Т. Демченко [9], В. Заєць [10], О. Кравець [16], О. Крочак [18], А. Мовчанюк [25], Н. Параниця [30], Н. Педченко [31], Л. Тітенко [31], А. Мілька [31], А. Юрченко [50].

Мета кваліфікаційної роботи є систематизація та аналіз теоретичних та методичних підходів до обліку витрат на підприємстві, а також проведення аналізу для їхнього впливу на фінансову стабільність та результативність діяльності. Удосконалення теоретичних та методичних підходів до обліку і аналізу витрат підприємства та розробці рекомендацій щодо оптимізації витрат на прикладі ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

Відповідно до зазначеної мети в роботі необхідно вирішити такі **завдання**:

- Навести економічну сутність витрат підприємства;

- Проаналізувати сучасну нормативно-правову базу з обліку витрат підприємства;

- Дослідити методику обліку витрат на підприємстві;

- Охарактеризувати організаційно-економічну характеристику ТОВ Ім. Гетьмана В.П. за 2021-2023 р.

- Проаналізувати первинний облік витрат на підприємстві ТОВ Ім. Гетьмана В.П. за 2021-2023 р.

- Дослідити синтетичний та аналітичний облік витрат підприємства ТОВ Ім. Гетьмана В.П. за 2021-2023 р.

- Надати шляхи удосконалення обліку витрат на підприємстві ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

- Розглянути методику проведення аналізу витрат підприємства.

- Проаналізувати особливості та провести аналіз витрат на підприємстві ТОВ Ім. Гетьмана В. П.

- Запропонувати шляхи удосконалення аналізу витрат на ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

Об'єкт дослідження – є процес обліку витрат на діяльність підприємства ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П., включаючи систему обліку, методи та підходи до класифікації витратних об'єктів.

Предмет дослідження – є теоретичні основи та методичні аспекти обліку витрат, а також їх аналіз на підприємстві.

Суб'єкт дослідження – підприємство ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

Методи дослідження:

- теоретичні методи: вивчення та аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження;

- структурно-логічний аналіз (при побудові) логіки та структуру кваліфікаційної роботи.

- математико-статистичні методи: аналіз фактичного матеріалу, отриманого у процесі дослідження (статистичні методи, порівняння, методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції).

Інформаційна база. Нормативно-правові акти України, звітність, первинні документи, облікові реєстри ТОВ ІМ. Гетьмана за три роки за темою дослідження.

Методична основа дослідження. Використовується перероблені положення економічної науки, численні праці України і зарубіжних вчених з питань обліку і аналізу витрат на підприємстві. Основні положення роботи, висновки і продукції, які базуються на виконанні та узагальненні матеріалів в законодавчій базі України, даних експертних ресурсів та періоду їх видань.

Апробація. За результатами написання кваліфікаційної роботи опублікована теза на тему «Основні напрямки вдосконалення обліку витрат на вітчизняному суб'єкті господарювання» на XVI всеукраїнської науково-практичної конференції «Тенденції та перспективи розвитку економіки України в умовах сучасних викликів» в Черкаському державному бізнес-коледжі, сторінки 252-254.

Практичне значення. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в кваліфікаційній роботі проведено комплексне дослідження теоретико-методичних основ в частині обліку, проведення аналізу витрат в процесі господарської діяльності на прикладі підприємства ТОВ Ім. Гетьмана В.П. за 2021-2023 роки. На цій основі зроблені висновки та розроблені рекомендації, які мають характер практичного застосування для підприємства. Їх впровадження дозволить підприємству оптимізувати процеси обліку витрат і ефективно проведення їх аналізу, та прийняття управлінських рішень на підприємствах різних форм власності та галузей економіки.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність витрат підприємства

Витрати є неодмінною складовою економічного життя будь-якого підприємства. Вони відображають сукупність ресурсів, що витрачаються на виробництво товарів або надання послуг. Економічна сутність витрат виявляється у їхньому впливі на фінансовий стан підприємства, вартість продукції, а також в ефективному розподілі ресурсів [2, с. 34].

Витрати охоплюють широкий спектр складових, включаючи зарплати, сировину, енергію, амортизацію обладнання та багато іншого. Розуміння цих складових дозволяє ефективно управляти фінансовими ресурсами, мінімізуючи втрати та максимізуючи прибутковість [2, с. 35].

Актуальність теми полягає в постійно зростаючій конкуренції та швидкій зміні економічного середовища. Ефективне управління витратами стає стратегічною необхідністю для підтримання конкурентоспроможності та стійкості підприємства на ринку [1, с. 15].

Основні види витрат, що зустрічаються в діяльності підприємства, можуть бути розглянуті через призму їх впливу на загальну ефективність і фінансові результати. Витрати підприємства є ключовим елементом у формуванні ціни кінцевого продукту чи послуги. Це включає витрати на сировину, заробітну плату, амортизацію обладнання, енергію та інші операційні витрати. Наприклад, у виробничому підприємстві значну частку витрат складає закупівля сировини та комплектуючих. Від ефективності управління цими витратами залежить загальна рентабельність підприємства [4, с. 30].

Науковець Н. Гаркуша розглядала витрати підприємства – як економічну категорію, яка відображає затрати ресурсів, необхідних для виробництва

товарів чи послуг, їх реалізації, а також для забезпечення загального функціонування підприємства. Ці ресурси можуть включати сировину та матеріали, витрати на оплату праці, амортизацію обладнання, витрати на збут та адміністративні витрати [6, с. 191].

Визначення витрат підприємства важливе для розуміння того, як формується вартість продукції або послуг, а також для контролю фінансової ефективності діяльності підприємства. Витрати впливають на ціноутворення, прибутковість та здатність підприємства конкурувати на ринку [6, с. 192].

В умовах розвитку ринкових відносин в Україні якісно змінюються економічні інструменти управління, у тому числі бухгалтерський облік. Будь-яка діяльність суб'єктів господарювання пов'язана з витрачанням матеріальних, трудових та інших ресурсів, вартість яких визначається на ринку. У системі управління підприємством основним предметом є облік господарських витрат загалом і залежно від їхнього виду, призначення та періоду здійснення. Існування різних поглядів на природу витрат зумовлено різними підходами до природи економічного буття загалом і виробничого процесу зокрема [8, с. 34].

Деякі науковці, зокрема, В. Заєць та Н. Гуріна виокремлюють два основні підходи. Перший ґрунтується на розумінні економічного життя з позицій трудової теорії вартості, що передбачає трактування взаємодії трьох основних чинників виробничого процесу (праці, предметів праці та засобів праці) і відповідного поняття вартості, її складових і структури. Такий підхід переважав у розумінні природи господарського життя у вітчизняній науці та практиці, відповідно, процес формування поглядів на поняття витрат виробництва відбувався і в обліковій сфері. Типове трактування витрат виробництва в рамках цього підходу має такий вигляд. Перший підхід ґрунтується на концепції витрат виробництва, тобто витрати – це витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції. Другий підхід ґрунтується на ресурсному розумінні природи економіки і передбачає, що всі види ресурсів обмежені та існують альтернативи їх використання [10, с. 1065].

З погляду економічної сутності поточні витрати підприємства – це сукупність витрат живої та уречевленої праці на здійснення поточної торговельно-виробничої діяльності підприємства, а з погляду натурально-речового складу – це спожита частина матеріальних, трудових і фінансових ресурсів [2, с. 35].

Витрати – це сукупність грошових та матеріальних ресурсів, які підприємство витрачає на здійснення своєї діяльності з метою виробництва товарів або надання послуг. Це важлива складова в управлінні підприємством, оскільки витрати впливають на його фінансову стійкість, конкурентоспроможність і здатність до прибуткової діяльності. Витрати можна класифікувати за різними ознаками (табл. 1.1) [11, с. 79].

Таблиця 1.1

Класифікація витрат за ознаками

Ознака	Вид витрат
1	2
1. За функціональним призначенням:	
Виробничі витрати	Сировина, матеріали, оплата праці, амортизація обладнання та інші витрати, пов'язані з виробництвом
Загальновиробничі витрати	Адміністративний персонал, оренда приміщень, управлінські послуги тощо
Фінансові витрати	Відсотки за кредитами, банківські комісії, дивіденди тощо
2. За змінністю при зміні обсягу виробництва:	
Постійні витрати	Оренда приміщень та інші, залишаються сталими незалежно від обсягу виробництва
Змінні витрати	Сировина та інші, змінюються пропорційно обсягу виробництва
3. За способом розрахунку:	
Прямі витрати	Витрати, безпосередньо пов'язані з виробництвом конкретного продукту або послуги
Непрямі витрати	Витрати, що не можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного продукту або послуги, але відносяться до загальновиробничих витрат

Враховуючи різноманітність витрат та їхній вплив на фінансовий стан підприємства, ретельний аналіз і управління ними стає важливою складовою стратегії успішного бізнесу.

Витрати є ключовим елементом будь-якої підприємницької діяльності, і їхнє значення для ефективного управління не може бути недооціненим. Розуміння та правильне управління витратами дозволяє підприємствам оптимізувати використання своїх ресурсів, підвищувати продуктивність та конкурентоспроможність. Досягнення ефективності в управлінні витратами вимагає системного аналізу, планування та контролю за різними аспектами витратної політики підприємства. Відповідно, розгляд значення витрат для ефективного управління стає ключовим для успішного функціонування та розвитку будь-якого бізнесу [16, с. 144].

Витрати слугують індикатором ефективності використання ресурсів. Шляхом аналізу витрат можна виявити області, де можливі оптимізації та раціоналізації, що дозволить економити ресурси та знижувати загальні витрати виробництва. Витрати визначають вартість продукції або послуги, що є ключовим фактором при встановленні цін та стратегіях ціноутворення. Ефективне управління витратами дозволяє підтримувати конкурентоспроможні ціни на ринку, забезпечуючи при цьому прибутковість підприємства [19, с. 24].

Витрати є основою для стратегічного планування та розвитку бізнесу. Розуміння структури витрат допомагає визначити пріоритетні напрямки інвестицій та розробки нових продуктів або послуг, сприяючи розвитку підприємства в майбутньому. Крім того, ефективне управління витратами допомагає зберігати фінансову стійкість підприємства та забезпечує його здатність до адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Це включає в себе контроль над фінансовими ризиками та здатність реагувати на них швидко та ефективно. Значення витрат для ефективного управління полягає у їхній ролі у визначенні фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства, а також у їхньому впливі на стратегічне планування та розвиток бізнесу [25, с. 55].

Витрати в підприємницькій діяльності відіграють важливу роль у формуванні фінансового та економічного обличчя підприємства. Вони є не

лише складовою частиною виробництва товарів та надання послуг, але й відображають стратегічні цілі та плани розвитку підприємства. Розгляд функцій витрат дозволяє краще зрозуміти їхню роль у підтримці фінансової стабільності, розвитку та конкурентоспроможності бізнесу (табл. 1.2) [25, с. 56].

Таблиця 1.2

Функції витрат в підприємницькій діяльності

1. Функції	2. Характеристика
1	2
Стимулююча функція	Витрати виступають як стимул для підприємства ефективно використовувати свої ресурси та здійснювати оптимальні рішення щодо виробництва та реалізації продукції. Це може бути пов'язано з пошуком шляхів зменшення витрат або з підвищенням якості продукції при збереженні витрат на одиницю продукції.
Регулятивна функція	Витрати можуть бути використані для регулювання виробничих процесів та забезпечення балансу між виробничими потребами та фінансовою стійкістю підприємства. Наприклад, витрати на дослідження та розвиток можуть бути використані для збільшення конкурентоспроможності підприємства на ринку.
Функція інвестування	Деякі витрати, зокрема на нове обладнання, технології або розширення виробничих майданчиків, можуть бути розглянуті як інвестиції в майбутнє підприємства. Ці витрати сприяють збільшенню потенціалу виробництва та розвитку бізнесу.
Функція контролю	Аналіз витрат дозволяє підприємству контролювати свої фінансові ресурси та вчасно реагувати на зміни в економічному середовищі або внутрішні фактори, що впливають на діяльність підприємства. Це може включати в себе моніторинг витрат, виявлення ефективних та неефективних витратних статей та прийняття відповідних заходів.
Стратегічна функція	Витрати можуть бути використані для реалізації стратегічних цілей підприємства, таких як розвиток нових продуктів, входження на нові ринки або підвищення якості обслуговування клієнтів. Вони допомагають підприємству адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі та досягати своїх стратегічних цілей.

Витрати є одним із аспектів економічної діяльності будь-якого підприємства. Ретельний аналіз складових витрат є важливим етапом у стратегічному управлінні підприємством та досягненні його цілей. Саме через аналіз витрат компанія може зрозуміти, яким чином використовуються її

ресурси, де можна здійснити заощадження, як оптимізувати виробничі процеси та як підвищити ефективність використання фінансових ресурсів [27, с. 196].

Сировина та матеріали є одними з основних складових витрат для будь-якого виробничого підприємства. Ці витрати охоплюють вартість всіх ресурсів, які використовуються для виготовлення продукції або надання послуг. Вони можуть бути природними ресурсами, напівфабрикатами або готовими компонентами. Ефективне управління цими витратами включає в себе стратегії закупівель, складського обліку та контролю за якістю [27, с. 196].

Витрати на працю включають у себе виплати заробітної плати співробітникам підприємства. Це можуть бути зарплати працівників виробництва, адміністративного персоналу, технічних спеціалістів тощо. Управління цими витратами включає в себе оптимізацію робочого часу, вдосконалення систем мотивації персоналу та збалансовану політику оплати праці [27, с. 197].

Витрати на виробничі потужності включають в себе амортизацію обладнання, орендні платежі за виробничі приміщення, комунальні послуги, обслуговування та ремонт обладнання тощо. Ефективне управління цими витратами вимагає оптимізації використання обладнання, планування технічного обслуговування та ремонту, а також раціонального використання виробничого простору [27, с. 197].

Адміністративні витрати пов'язані з управлінням та адмініструванням підприємства. Вони включають в себе витрати на оплату офісних працівників, оренду офісних приміщень, комунікації, рекламу, консультаційні послуги тощо. Управління адміністративними витратами включає в себе оптимізацію витрат на адміністративний персонал, використання технологій для автоматизації бізнес-процесів та контроль за витратами на рекламу та маркетинг [27, с. 198].

Інші складові витрат охоплює витрати, які не підпадають під жодну з попередніх категорій, такі як податки, відсотки за кредитами, страхові внески,

витрати на дослідження та розвиток, інновації тощо. Управління цими витратами вимагає детального аналізу фінансових потоків, планування фінансових ресурсів та мінімізації фінансових ризиків [27, с. 198].

Для ефективного управління витратами підприємство повинне мати систему обліку та аналізу витрат, яка дозволить зрозуміти, які саме витрати генеруються, де вони виникають та як їх можна оптимізувати. Розглянемо різноманітні методи обліку та аналізу витрат, які допоможуть підприємству краще зрозуміти свою витратну структуру та приймати обґрунтовані управлінські рішення [29, с. 236].

Системи обліку витрат визначають, як саме витрати фіксуються, класифікуються та обробляються в бухгалтерському обліку підприємства. Традиційні системи, такі як собівартість, застосовуються для обліку витрат на виробництво конкретних продуктів або послуг. Сучасні системи, такі як активне управління витратами (Activity-Based Costing – ABC), використовуються для більш точного визначення витрат та їх розподілу між різними виробничими чи обслуговуючими процесами. Ефективний вибір системи обліку витрат дозволяє підприємству отримувати достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень [23, с. 116].

Методи аналізу витрат допомагають підприємству розуміти природу та динаміку витрат, виявляти причини витрат та знаходити можливості для економії. До таких методів можуть входити порівняльний аналіз витратних структур, аналіз вартісних та обсягових відхилень, методи ABC-аналізу (аналіз вартості за діяльністю) та інші. Аналіз витрат дозволяє підприємству ідентифікувати ефективні та неефективні напрямки витрат та вживати заходи для підвищення ефективності використання ресурсів [25, с. 57].

Витратна аналітика використовується для аналізу та інтерпретації фінансових та операційних даних підприємства з метою прийняття управлінських рішень. Вона включає в себе використання ключових показників продуктивності, побудову бюджетів, прогнозування витрат, а також моделювання альтернативних сценаріїв та їх впливу на фінансові результати.

Використання витратної аналітики дозволяє підприємству приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації витрат, підвищення ефективності та досягнення стратегічних цілей [31, с. 34].

Вплив ефективного управління витратами на фінансові результати підприємства необхідно розглядати як один із найважливіших аспектів стратегічного управління. Витрати є ключовим фактором, що впливає на прибутковість, конкурентоспроможність та стабільність підприємства. Зменшення витрат та оптимізація використання ресурсів дозволяє підприємству збільшити його прибутковість та ефективність. Це може бути досягнуто шляхом впровадження ефективних систем управління витратами, пошуку оптимальних виробничих процесів, а також раціонального використання людських та матеріальних ресурсів [32, с. 29].

Зменшення витрат виступає як стратегічний інструмент у підвищенні конкурентоспроможності підприємства в умовах сучасного бізнес-середовища. Ця стратегія передбачає постійну увагу до ефективного використання ресурсів, оптимізації витрат та пошуку нових можливостей для збільшення ефективності виробничих процесів та операцій. Зменшення витрат дозволяє підприємству знизити виробничі та операційні витрати, що призводить до підвищення маржинальності продукції або послуг. В результаті, підприємство може пропонувати конкурентоспроможні ціни на свою продукцію, що створює перевагу у конкурентній боротьбі на ринку [7, с. 64].

Зменшення витрат сприяє підвищенню ефективності виробничих процесів та управління. Шляхом оптимізації ресурсів та впровадження нових технологій підприємство може збільшити продуктивність та знизити час виробництва, що дозволяє швидше реагувати на зміни в попиті та ринкові умови. Зменшення витрат може стати джерелом нових інновацій та покращень. Шляхом ретельного аналізу витратних процесів підприємство може виявити нові можливості для впровадження нових технологій, покращення якості продукції та збільшення задоволеності клієнтів [4, с. 31].

Загалом, зменшення витрат стає стратегічним інструментом у підтримці конкурентоспроможності підприємства, допомагаючи забезпечити ефективне використання ресурсів, підвищення продуктивності та реалізацію нових можливостей для розвитку та зростання.

Підвищення ефективності використання ресурсів є важливою стратегією для підприємства, оскільки дозволяє оптимізувати використання доступних ресурсів та максимізувати їхню продуктивність. Ця стратегія передбачає раціональне використання матеріальних, фінансових, технічних та людських ресурсів з метою досягнення найкращих результатів. Давайте розглянемо детальніше, як підвищення ефективності використання ресурсів може сприяти успіху підприємства [3, с. 7].

Підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів може включати оптимізацію процесів закупівлі та управління запасами. Шляхом встановлення точних прогнозів попиту, раціонального планування закупівель та використання інноваційних методів управління запасами, підприємство може зменшити втрати через непродуктивні запаси та забезпечити постачання потрібних ресурсів у відповідний час. Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів передбачає раціональне розподілення капіталу та мінімізацію фінансових витрат. Шляхом ефективного управління обіговими коштами, раціонального використання кредитних ресурсів та оптимізації фінансових операцій, підприємство може забезпечити стабільність свого фінансового стану та збільшити прибутковість [2, с. 38].

Підвищення ефективності використання технічних ресурсів охоплює використання передових технологій та оптимізацію виробничих процесів. Шляхом впровадження автоматизованих систем, вдосконалення методів виробництва та постійного пошуку нових можливостей для покращення ефективності, підприємство може забезпечити максимальне використання свого технічного потенціалу [14, с. 56].

Отже, важливість управління витратами для успішної діяльності підприємства не може бути переоцінена, оскільки ефективне управління

витратами є основою для забезпечення фінансової стійкості, конкурентоспроможності та здатності до інновацій. Управління витратами допомагає підприємству знижувати операційні витрати та збільшувати маржинальність. Шляхом ефективного контролю над витратами на сировину, працю, енергію та інші ресурси підприємство може оптимізувати виробничі процеси та знижувати загальні витрати, що дозволяє підвищити прибутковість продукції або послуг.

Управління витратами сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства. Здатність пропонувати конкурентоспроможні ціни на ринку часто залежить від того, наскільки добре підприємство вдається управляти своїми витратами. Шляхом оптимізації витрат підприємство може збільшити свою привабливість для клієнтів та забезпечити стабільні позиції на ринку. Шляхом ефективного розподілу ресурсів та інвестування у ключові напрямки діяльності підприємство може створювати умови для розвитку нових продуктів, вдосконалення виробничих процесів та здійснення стратегічних ініціатив.

Отже, дослідивши економічну сутність витрат, встановлено, що управління витратами є критично важливою функцією для успішної діяльності будь-якого підприємства. Це включає в себе не тільки аналіз та контроль за витратами, але й стратегічне планування та оптимізацію ресурсів, що дозволяє підвищити ефективність роботи підприємства. Управління витратами впливає на всі аспекти бізнесу, починаючи від фінансової стійкості й закінчуючи здатністю до інновацій та розвитку. Ефективне управління витратами дозволяє підприємствам зберігати конкурентоспроможність, зменшуючи витрати і підвищуючи прибутковість.

1.2. Аналіз нормативно-правової бази з обліку витрат підприємства

У сучасному бізнес-середовищі ефективність системи обліку витрат, доходів і рахунків компанії значною мірою залежить від системності нормативної бази. Без аналізу нормативно-правової бази щодо цього поняття

та його складових неможливо адекватно оцінити та вивчити природу фінансових результатів. Нормативно-правова база постійно змінюється під впливом економічних, структурних, інституційних, інтеграційних, соціальних та інших глобальних чинників. Чинне в Україні законодавство спрямоване насамперед на забезпечення бухгалтерського обліку та регулювання правових і економічних відносин підприємств з державою та іншими торговельними партнерами [12, с. 35].

До основних видів нормативно-правового забезпечення обліку і аудиту доходів, витрат і фінансових результатів підприємств слід відносити: Податковий кодекс України; Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»; постанови і рішення Кабінету Міністрів України; накази, постанови, розпорядження, листи, роз'яснення міністерств та відомств; вказівки, інструкції, положення; плани рахунків бухгалтерського обліку; наказ про облікову політику підприємства; тощо. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Управління механізмом гарантування фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування» (м. Миколаїв, 15-17 листопада 2023 р.); Про затвердження форм книги обліку доходів і книги обліку доходів і витрат та порядків їх ведення, Наказ Міністерства фінансів України № 579 (2021) [35, 38, 39, 40].

У міжнародних стандартах бухгалтерського обліку визначено, що «витрати – це зменшення економічних вигод протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом якого є зменшення капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам». Згідно із Про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", «витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком

зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)» [38].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності. У Положенні зазначено, що витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. До адміністративних витрат належать загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством. Витрати на збут включають витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг). До складу витрат на збут у торговельних організаціях включаються витрати обігу, за винятком адміністративних витрат, інших операційних витрат і фінансових витрат [39].

До інших операційних витрат включаються: витрати на дослідження та розробки; собівартість реалізованої іноземної валюти. МСБО 2 «ЗАПАСИ»
Оцінка запасів Собівартість запасів Формули собівартості Чиста вартість реалізації
Визнання як витрати Розкриття інформації П(С)БО 16 «Витрати»
П(С)БО 9 «Запаси» плюс витрати, пов'язані з продажем іноземної валюти; собівартість реалізованих виробничих запасів за їх обліковою вартістю та витрат, пов'язаних з їх реалізацією; сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів; втрати від операційної курсової різниці; втрати від знецінення запасів; нестачі й втрати від псування цінностей; визнані штрафи, пеня, неустойка; витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення; інші витрати операційної діяльності [39].

Податкові аспекти витрат торговельних підприємств регулюються Податковим Кодексом України. Згідно із ст. 5.1, « витрати виробництва та обігу (далі – витрати) – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація

вартості товарів (робіт, послуг), які придбаваються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності» [35].

До складу витрат включаються: суми будь-яких витрат, сплачених (нарахованих) протягом звітної періоду, у зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва, продажем продукції (робіт, послуг) і охороною праці; суми коштів або вартість товарів (робіт, послуг), добровільно перераховані (передані) протягом звітної року до Державного бюджету України або бюджетів місцевого самоврядування; суми внесених (нарахованих) податків, зборів (обов'язкових платежів), суми витрат, не віднесені до складу валових витрат минулих звітних податкових періодів у зв'язку з втратою, знищенням або зіпсуттям документів, установлених правилами податкового обліку; суми витрат, не враховані у минулих податкових періодах у зв'язку з допущенням помилок та виявлених у звітному податковому періоді у розрахунку податкового зобов'язання; суми безнадійної заборгованості в частині, що не була віднесена до валових витрат; суми витрат, пов'язаних із поліпшенням основних фондів, та суми перевищення балансової вартості основних фондів і нематеріальних активів над вартістю їх продажу [35].

Кодекс законів про працю України містить ряд положень, які регулюють витрати, пов'язані з працею працівників. Зокрема, це стосується витрат на заробітну плату, відпустки, компенсації за робочий час, медичне обслуговування тощо. Кодекс містить також положення про відшкодування витрат працівникам на проїзд, харчування та інші витрати, пов'язані з виконанням роботи [35].

Податковий кодекс України містить норми, що регулюють облік витрат з метою оподаткування. Це стосується витрат, які можуть бути включені до складу податкових витрат та впливають на обчислення податків на прибуток підприємства. Податковий кодекс також встановлює правила відшкодування

ПДВ, пов'язаного з витратами підприємства, а також обліку податкових кредитів [35].

До інших законодавчих актів, що регулюють облік витрат, можуть належати закони та постанови, спеціально спрямовані на регулювання певних видів витрат, наприклад, наукових досліджень, виробництва, торгівлі, послуг тощо. Також можуть існувати спеціальні програми, які надають підприємствам підтримку з певних видів витрат, наприклад, на інноваційні проекти або екологічно чисті технології [40].

Аналіз нормативно-правової бази, що регулює облік витрат підприємства, вимагає детального вивчення законодавчих та нормативних актів. Ці документи встановлюють основні принципи та процедури, які повинні дотримуватися підприємства для коректного відображення своїх фінансових операцій. Важливість цього аспекту полягає у забезпеченні прозорості, точності фінансової звітності та відповідності вимогам законодавства [45].

Закони та нормативні документи часто включають детальні інструкції щодо класифікації витрат, методів їх обліку та оцінки. Наприклад, вони можуть визначати, як класифікувати витрати на матеріали, заробітну плату, амортизацію обладнання та інші операційні витрати. Це дозволяє уникнути двозначностей та помилок при веденні бухгалтерського обліку.

Станом на 2023 рік у законодавстві України існують кілька важливих нормативно-правових актів, які регулюють питання обліку витрат, їх класифікації та оцінки. Основні законодавчі акти та нормативно – правові документи, що регулюють питання обліку витрат підприємства (табл. 1.3).

Ці та інші нормативно-правові акти, прийняті у 2023 році, мають суттєве значення для бухгалтерського обліку в Україні.

Таблиця 1.3

Законодавчі акти та нормативно – правові документи, що
регламентують облік витрат підприємства

№ п/п	Назва документа	Номер документа та дата прийняття	Стисла характеристика
1	2	3	4
1	Податковий Кодекс [35]	№ 905-IX від 17.09.2020 р (зі змінами і доповненнями)	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні.
2	Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [38]	№ 2435-IX (2022) (зі змінами і доповненнями)	Визначено основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають в процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання. Використовується даний документ для визначення правових основ господарської діяльності підприємства.
3	Національне положення стандарт бухгалтерського обліку «Загальні вимоги до фінансової звітності» [40] (далі – НП(С)БО 1)	№ 73 від 07.02.2013 р.	Визначає методологічні аспекти щодо сутності витрат. Розкриває порядок групування інформації щодо витрат у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) господарюючого суб'єкта за звітний період.
4	Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку ДБА та ПБА в сільськогосподарських підприємствах [24]	№ 73 від 21.02.2008 р.	Визначають форми первинного документування й облікового відображення ДБА та ПБА тваринництва, у т. ч. молочного скотарства та містять рекомендації щодо їх заповнення й застосування.

Нормативно-правові акти, прийняті у 2023 році, визначають нові стандарти та вимоги до класифікації, обліку та оцінки витрат, що допомагає забезпечити точність і прозорість фінансової інформації, а також відповідність сучасним вимогам фінансового управління.

Міжнародні стандарти обліку витрат відіграють ключову роль у створенні єдиної системи обліку та фінансової звітності для підприємств у всьому світі. Ці стандарти є важливим інструментом для забезпечення прозорості, порівнюваності та відповідності в обліку витрат, що сприяє ефективному функціонуванню ринків та розвитку міжнародних бізнес-відносин. Пізнання та розуміння цих стандартів є важливим для фахівців у сфері бухгалтерського обліку, фінансових аналітиків, аудиторів та всіх, хто зацікавлений у правильному та об'єктивному обліку витрат як на національному, так і на міжнародному рівнях [39].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) – це набір міжнародних правил та стандартів, призначених для регулювання звітності та фінансового обліку підприємств. Ці стандарти розроблені Міжнародними стандартами фінансової звітності ради (МСФЗР) і є важливим інструментом для забезпечення прозорості та порівнюваності фінансової інформації між різними підприємствами та країнами.

Основна мета МСФЗ – це створення стандартизованої системи фінансової звітності, яка дозволяє сторонам зацікавленим, таким як інвестори, кредитори, регулюючі органи та інші зацікавлені сторони, отримувати об'єктивну та достовірну інформацію про фінансове становище, результати діяльності та готовність підприємства до платежів. Для досягнення цієї мети МСФЗ встановлюють правила та принципи обліку, оцінки та представлення фінансової інформації.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) встановлюють загальноприйняті принципи обліку витрат для підприємств у всьому світі. Наприклад, МСФЗ 2 «Запаси» визначає правила визнання, оцінки та усунення витрат на запаси, МСФЗ 16 «Основні засоби» регулює витрати на придбання та утримання основних засобів. Окрім МСФЗ, існують інші міжнародні стандарти, які можуть мати відношення до обліку витрат. Наприклад, Міжнародні стандарти аудиту (МСА) можуть містити положення про перевірку обліку витрат [40].

Порівняння національної та міжнародної нормативно-правової бази з обліку витрат (табл.1.4) є важливим завданням для розуміння та оцінки різних підходів до цієї проблеми на різних рівнях.

Таблиця 1.4

Порівняння національної та міжнародної нормативно-правової бази з обліку витрат

Характеристика	Національна нормативно-правова база	Міжнародні стандарти обліку витрат
1	2	3
Покриття	Зазвичай орієнтована на конкретну країну та може мати обмежений спектр охоплення витрат та сфер бізнесу.	Має міжнародне застосування і охоплює ширший спектр витрат та сфер бізнесу.
Узгодженість	Може мати різноманітність та неоднорідність між країнами, що ускладнює узгодженість обліку в міжнародному контексті.	Має більшу узгодженість та однорідність, що сприяє зменшенню розбіжностей у веденні обліку між різними країнами.
Адаптація	Може бути адаптована до конкретних умов та особливостей країни, що дозволяє враховувати місцеві законодавчі вимоги та практики.	Необхідність адаптації для врахування місцевих особливостей може вимагати додаткових зусиль та ресурсів.
Відповідність	Може бути більш відповідною до специфічних потреб та умов підприємств у конкретній країні.	Має загальноприйняті принципи та вимоги, які можуть не завжди відповідати специфічним умовам окремих країн.

Національна та міжнародна нормативно-правова база мають свої переваги та недоліки, а також відображають специфічність та особливості кожної країни чи міжнародного співтовариства. Це порівняння допоможе з'ясувати, які саме аспекти регулюються національними законами, а які – міжнародними стандартами, а також виявити можливі області синергії та розвитку.

Із таблиці 1.4 видно, що порівняння національної та міжнародної нормативно-правової бази з обліку витрат виявило ряд важливих відмінностей та схожостей між цими двома підходами. Національна нормативно-правова база часто орієнтована на конкретні умови та потреби країни і може бути адаптована до місцевих законодавчих вимог та практик. З іншого боку,

міжнародні стандарти мають більш широке застосування та загальноприйняті принципи, що сприяє узгодженості та порівнянню фінансової інформації між різними країнами та підприємствами.

Національна нормативно-правова база може мати більш відповідно до специфічних потреб та умов підприємств у конкретній країні, але в той же час може викликати розбіжності та складнощі у міжнародному порівнянні. У зв'язку з цим, існує потреба в узгодженні та гармонізації національних та міжнародних стандартів з метою створення однорідного та порівнянного середовища обліку витрат, що б сприяло більш прозорому та ефективному функціонуванню ринків та підприємств у всьому світі [47].

Отже, аналіз нормативно-правової бази з обліку витрат підприємства розкриває важливі аспекти організації та ведення обліку фінансових операцій, що впливають на фінансову стійкість, ефективність та конкурентоспроможність підприємства. Цей аналіз включає в себе дослідження законодавчих актів, міжнародних стандартів, а також внутрішніх положень та процедур, що встановлені управлінням підприємства.

Національна нормативно-правова база надає підприємствам конкретні вказівки та вимоги щодо ведення обліку витрат у відповідності з внутрішніми законами та правилами країни. Вона може включати законодавчі акти, що регулюють оподаткування, працю, бухгалтерський облік та інші аспекти діяльності підприємства. З іншого боку, міжнародні стандарти, зокрема міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), надають загальноприйняті принципи та правила обліку витрат, сприяючи узгодженості та порівнянню фінансової інформації між різними країнами та підприємствами. Вони спрощують міжнародні фінансові операції та підвищують рівень прозорості та довіри серед зацікавлених сторін.

Крім того, ефективне використання нормативно-правової бази дозволяє підприємствам мінімізувати ризики та підвищувати фінансову прозорість. Це сприяє покращенню управлінських рішень та стратегічному плануванню. Водночас, постійний моніторинг та адаптація до змін у законодавстві

забезпечують відповідність облікової практики актуальним вимогам. Таким чином, нормативно-правова база є важливим інструментом для забезпечення стабільного розвитку та конкурентоспроможності підприємства.

1.3. Методика обліку витрат на підприємстві

Вивчення та впровадження методики обліку витрат має вирішальне значення для ефективного управління фінансами підприємства. Ефективний облік витрат дозволяє не лише контролювати витрати, але й виявляти можливості для їхньої оптимізації та підвищення ефективності виробництва [53, с. 83].

Методологія обліку і порядок розкриття витрат у фінансовій звітності визначається НП(С)БО 16 «Витрати», структура якого має наступний вигляд (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Структура П(С)БО 16 «Витрати»

№	Розділ	Короткий зміст розділу
1	2	3
1.	Загальні положення	Наведено визначення термінів, зазначено, чого саме стосуються норми стандарту (пп.1-4)
2.	Визнання витрат	Вказано порядок визнання витрат в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності (пп.5-9)
3.	Склад витрат	Наведено елементи, що включаються до виробничої собівартості продукції: складові прямих витрат, виробничих накладних витрат, витрат звітного періоду, витрат фінансової та інвестиційної діяльності, порядок відображення витрат від надзвичайних подій (пп.10-31)
4.	Розкриття інформації про витрати у Примітках до річної фінансової звітності	Вказано перелік інформації, що має бути розкрита у Примітках до річної фінансової звітності (п.32)
5.	Додатки	Наведено розрахунок розподілу загальновиробничих витрат, розрахунок витрат від участі в капіталі, розрахунок суми витрат від надзвичайних подій для відображення в Звіті про фінансові результати

Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами.

У зв'язку з організацією бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами обліку в Україні змінився не лише склад витрат виробництва, але й безпосередньо сама побудова обліку витрат, що має здійснюватися за методом неповних витрат.

У процесі здійснення господарської діяльності підприємство несе різні витрати, які за своїм характером знаходяться в неоднаковій залежності із процесом виробництва або зовсім не зв'язані з ним. Витрати відокремлюють на ті що включають до собівартості продукції (тобто пов'язані із виробництвом і реалізацією) і на ті, що покриваються за рахунок спеціальних, передбачених для цієї мети джерел. Такий поділ витрат дозволяє досягнути єдності складу витрат по всій системі. Воно має також принципове значення для побудови оціночних показників діяльності господарства, для побудови методики і техніки планування та обліку витрат на виробництво й калькулювання собівартості продукції.

У свою чергу витрати виробництва і реалізації залежно від технології, організації та обсягу виробництва, видів продукції дуже різноманітні і знаходяться у неоднаковому зв'язку з указаними факторами. Тому, для науково обґрунтованого планування, обліку, обчислення собівартості та проведення аналізу необхідно їх групувати, класифікувати за окремими ознаками. Класифікаційні ознаки повинні охоплювати комплексне вивчення витрат та забезпечувати у потрібному розрізі групування витрат.

Важливою передумовою раціональної організації облікового процесу, а, значить, забезпечення фінансової стабільності, конкурентноздатності й економічного розвитку підприємства, є розуміння економічної природи витрат, в основі чого повинна лежати науково обґрунтована класифікація виробничих витрат. Групування витрат у бухгалтерському обліку

регламентується П(С)БО 16 “Витрати”, відповідно до якого собівартість незавершеного виробництва, готової продукції (робіт, послуг) і реалізованої продукції (робіт, послуг) визначається за виробничою собівартістю. До складу останньої включаються:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- змінні та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у періоді їх виникнення. Адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати також не входять до складу виробничої собівартості, а відносяться прямо на фінансовий результат від основної діяльності (рис. 1.1).

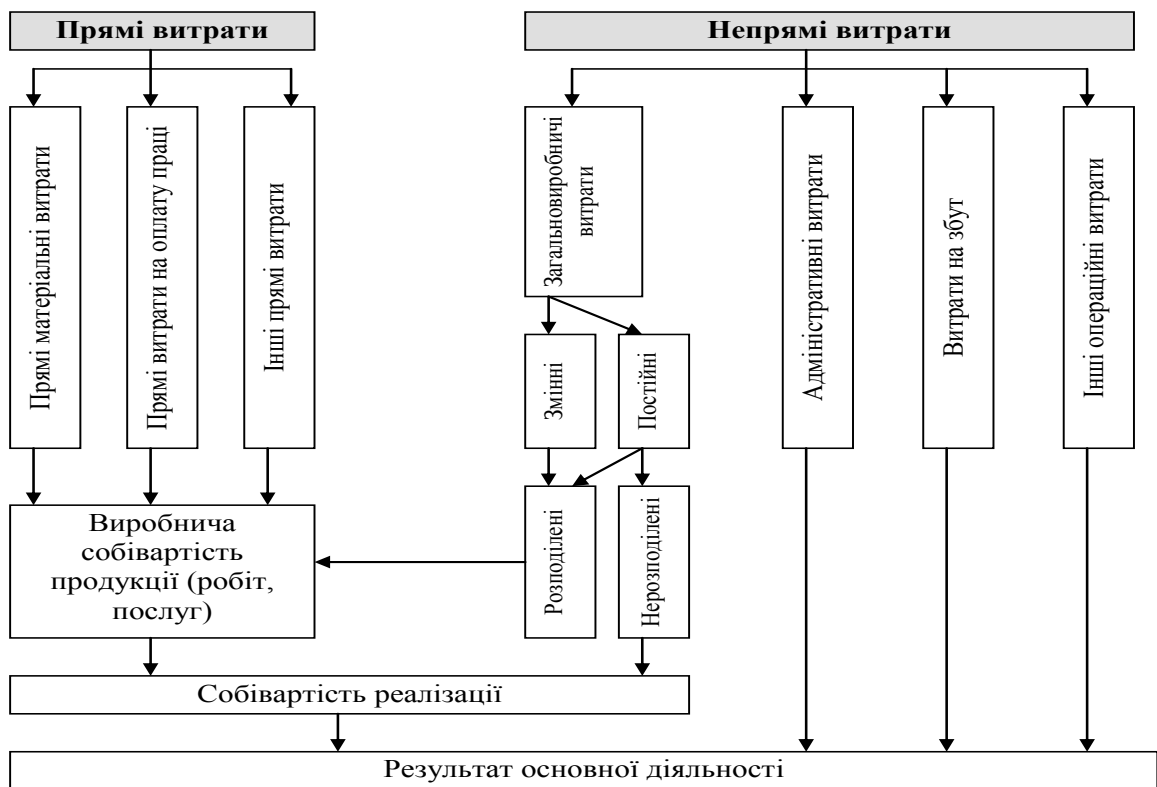

Рис. 1.1. Поділ витрат на прямі і непрямі згідно із НП(С)БО 16 “Витрати”

Розглянемо детально облік прямих виробничих витрат. Для узагальнення інформації про витрати на виробництво призначений рахунок бухгалтерського обліку 23 «Виробництво».

Цей рахунок використовується для обліку на окремих субрахунках витрат:

- 1) промислових і сільськогосподарських підприємств на виробництво продукції;
- 2) підрядних, геологічних та проектних організацій на виконання будівельно-монтажних, геологорозвідувальних та проектно-вишукувальних робіт;
- 3) підприємств транспорту та зв'язку на надання послуг;
- 4) науково-дослідних підприємств на виконання науково-дослідних і конструкторських робіт;
- 5) підприємств громадського харчування на випуск власної продукції;
- 6) підприємств торгівлі, постачання і збуту на здійснення діяльності з продажу товарів;
- 7) дорожніх господарств на утримання й ремонт автомобільних шляхів;
- 8) інших підприємств та організацій;
- 9) допоміжних (підсобних) виробництв;
- 10) на виконання некапітальних робіт (будівництво тимчасових споруд, демонтаж припиненого будівництвом об'єкту).

Належна організація первинного обліку на підприємстві є необхідною вимогою щодо контролю правильності здійснення операцій, наявність та стан зберігання матеріальних цінностей, їх руху. У такий спосіб документація здійснює контрольні функції. Відповідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій.

Первинні документи треба складати під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо — безпосередньо після її закінчення. Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

Первинні облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях.

На підприємстві необхідно взяти всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах та забезпечує їх належне зберігання протягом встановленого строку.

Первинні документи у бухгалтерії підлягають перевірці: з формальної точки зору (використання бланка відповідної форми, заповнення всіх реквізитів), арифметичної (рахункової); за сутністю (тобто законність і доцільність здійснення операцій).

Рахунок 23 «Виробництво» – рахунок активний, основний, витратний, призначений для обліку господарських засобів.

По дебету рахунку 23 «Виробництво» відображаються прямі матеріальні, трудові та інші прямі витрати, а також виробничі накладні витрати та втрати від браку продукції (робіт, послуг), з кредиту списуються суми фактичної виробничої собівартості завершеної виробництвом продукції (у дебет рахунків 26, 27), виконаних робіт та послуг (у дебет рахунку 90).

За кредитом субрахунків обліку витрат допоміжних (підсобних) виробництв, з виконання некапітальних робіт у кореспонденції з дебетом рахунків 11 «Інші необоротні матеріальні активи», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» та субрахунків обліку витрат основного виробництва списується собівартість виготовлених у допоміжних (підсобних) виробництвах виробів, споруд, робіт, послуг (інструменту, енергії, пари, транспортних і ремонтних послуг тощо).

Для обліку витрат в Плані рахунків передбачено рахунки класу 8 «Витрати за елементами» і рахунки класу 9 «Витрати діяльності». Всі рахунки, як 8-го так і 9-го класу активні, вони не мають сальдо. Характеристика цих рахунків подана в табл. 1.6. Інформація з рахунків 8-го класу «Витрати за елементами» допомагає без додаткових перегрупувань заповнити відповідний розділ форми 2 «Звіт про фінансові результати».

На рахунках 9-го класу збирають інформацію про ті ж самі витрати підприємства але вже не за елементами, а по видах діяльності і в розрізі функціональних ознак. Всі рахунки 9-го класу активні, вони не мають сальдо.

Таблиця 1.6

Основні рахунки для обліку витрат та їх характеристика

Шифр	Назва рахунків та субрахунків	Призначення рахунку	Класифікація рахунку	Характеристика оборотів		Розміщення в звітності
				За дебетом	За кредитом	
1	2	3	4	5	6	7
23	Виробництво	Узагальнення інформації про незавершене виробництво	Активний	прямі матеріальні і трудові витрати, та інші прямі витрати, розподілені загальнопромислові витрати, втрати від браку продукції	суми фактичної виробничої собівартості заведеної виробництвом продукції виконаних робіт та послуг (у дебет рахунків 90)	Ф.1“Баланс” (Звіт про фінансовий стан)
90	Собівартість реалізації	Узагальнення інформації про собівартість реалізованих послуг	активний, фінансово – результативний	виробнича собівартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг; фактична собівартість	списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати»	Звіт про фінансові результати
91	Загальнопромислові витрати	Узагальнення інформації про загальнопромислові витрати	активний	сума визнаних загальнопромислових витрат	щомісячне, за відповідним розподілом списання витрат на рахунки 23 та 90	
92	Адміністративні витрати	Узагальнення інформації про адміністративні витрати	активний	сума визнаних витрат	79 «Фінансові результати»	Звіт про фінансові результати
93	Витрати на збут	Узагальнення інформації про витрати на збут	активний	сума визнаних витрат	79 «Фінансові результати»	Звіт про фінансові результати

Продовження табл. 1.6

1	2	3	4	5	6	7
94	Інші витрати операційної діяльності	Узагальнення інформації про інші витрати операційної діяльності	активний	сума визнаних витрат	79 «Фінансові результати»	Звіт про фінансові результати
95	Фінансові витрати	Узагальнення інформації про фінансові витрати	активний	сума визнаних витрат	списання на рахунок 79 «Фінансові результати»	Звіт про фінансові результати
96	Втрати від участі в капіталі	Узагальнення інформації про втрати від участі в капіталі	активний	сума визнаних витрат	списання на рахунок 79 «Фінансові результати»	Звіт про фінансові результати
97	Інші витрати	Узагальнення інформації про інші витрати	активний	сума визнаних витрат	списання на рахунок 79 «Фінансові результати»	Звіт про фінансові результати
98	Податок на прибуток	Узагальнення інформації про нарахований податок на прибуток	активний	Сума нарахованого податку	списання на рахунок 79 «Фінансові результати»	Звіт про фінансові результати

Розглянемо облік витрат за допомогою рахунків 9-го класу. На дебеті рахунку 23 «Виробництво» групуються всі витрати, що складають собівартість основної продукції. На кредиті рахунку 23 «Виробництво» відображають собівартість готової продукції (робіт, послуг), вартість повернених на склади матеріальних цінностей, відходів і побічної продукції, одержаних у процесі виробництва.

З рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» списуються виробничі накладні витрати, витрати на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного і

допоміжного виробництв, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування. Собівартість одиниці виробу одержуємо шляхом ділення всіх витрат на кількість випущених за місяць виробів.

Аналітичний облік рахунку 23 «Виробництво» ведеться за видами виробництв. Облік витрат, пов'язаних з реалізацією товарів (робіт, послуг) наведений в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Облік витрат, пов'язаних з реалізацією товарів (робіт, послуг)

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків на підприємстві	
		Дт	Кт
1	2	4	5
1	Списано собівартість реалізованих товарів	902	281
2	Списано собівартість реалізованої продукції	901	26
3	Списано собівартість наданих послуг	903	23

Типова кореспонденція рахунків з обліку матеріальних витрат наведена в табл. 1.8

Таблиця 1.8

Типова кореспонденція з обліку матеріальних витрат

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків на підприємстві	
		Дт	Кт
1	Списано сировину та матеріали у виробництво (для виготовлення металефих кострукцій)	23	201
2	Списано комплектуючі у виробництво	23	202
3	Списано МШП на виробництво	23	22
4	Списано паливо на адміністративні витрати	92	203
5	Списано канцелярію на адміністративні витрати	92	209

Витрати на оплату праці — це один з основних елементів витрат операційної діяльності підприємства.

До складу витрат на оплату праці входять: заробітна плата за окладами і тарифами; премії та заохочення; матеріальна допомога; компенсаційні виплати; оплата відпусток; оплата іншого невідпрацьованого часу; інші витрати на оплату праці.

Типова кореспонденція обліку витрат на оплату праці та витрат на соціальні заходи наведена в табл. 1.9 та табл. 1.1.

Таблиця 1.9

Облік витрат на оплату праці

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
	Нарахована заробітна плата		
1	- адміністративно-управлінському персоналу	92	661
	- основним виробничим робітникам	23	661
	- загальноновиробничому персоналу	91	661
2	Нарахована матеріальна допомога адміністративно-управлінському персоналу	949	663

Таблиця 1.10

Облік витрат на соціальні заходи

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Відрахування ЄСВ		
	- адміністративно-управлінському персоналу	92	651
	- основним виробничим робітникам	23	651
	- загальноновиробничому персоналу	91	651
2	на матеріальну допомогу адміністративно-управлінському персоналу	949	651

Отже, витрати відображаються у повній сумі безпосередньо під час здійснення господарської операції або ж на основі систематичного та раціонального їх розподілу (наприклад, у вигляді амортизації) протягом тих звітних періодів, коди надходять відповідні економічні вигоди, пов'язані з використанням певного активу. Як тільки економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати визначенню їх як активу балансу, їх відразу списують як витрати.

РОЗДІЛ 2

ДЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА НА ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. є підприємством, що спеціалізується на сільському господарстві. Розташоване підприємство в Черкаській області, яка багата сільськогосподарськими полями та має добре розвинуту транспортну інфраструктуру, що забезпечує легкий доступ до основних логістичних шляхів і сприяє оптимізації логістичних витрат. Підприємство має сучасну виробничу техніку, що дозволяє забезпечувати високу якість сільськогосподарської продукції. Персонал товариства ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. складається з висококваліфікованих фахівців, які регулярно проходять навчання з метою підвищення професійних навичок.

Розглянемо основні відомості про товариство ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. [41-42]:

- повна назва: товариство з обмеженою відповідальністю імені Гетьмана Вадима Петровича;
- код ЄДРПОУ: 33435561
- компанія зареєстрована – 18.02.2005;
- статутний фонд підприємства становить 26 200 грн.;
- керівник компанії – Бабченко Олег Миколайович;
- чисельність персоналу – 9 чол. Станом на кінець 2023 року.

ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. працює у сфері вирощування зернових та технічних культур, а саме: соняшник, соя та ріпак озимий. Крім того, воно здійснює і ряд інших видів діяльності. Розглянути їх можемо на представленому рисунку 2.1.

Основний вид діяльності	Інші види діяльності
<p>01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур</p>	<p>01.13 Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля 47.81 Роздрібна торгівля з лотків і на ринках харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна 03.12 Прісноводне рибальство 03.22 Прісноводне рибицтво (аквакультура)</p>

Рис. 2.1. Основні та додаткові види діяльності ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. за 2023[42]

Основною метою діяльності підприємства є отримання прибутку в інтересах його власників. Для стабільної роботи на ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. використовується оперативне та стратегічне планування.

Основні стратегічні цілі діяльності ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. відповідають наступним критеріям: конкретності, вимірності, досяжності, актуальності та визначеності в часі. Стратегічною метою ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. є забезпечення стійкої ринкової позиції внаслідок отримання достатнього прибутку. Для досягнення цієї мети встановлені наступні функціональні цілі:

- У виробництві та наданні послуг – розвиток виробництва, покращання якості надання послуг.
- У сфері маркетингу – активізація рекламної діяльності.
- У кадровій політиці – вдосконалення мотивації, покращання організації праці.
- В організації управління – вдосконалення методів управління, організаційної структури управління.
- У сфері постачання – розширення транспортної мережі.

Політична та економічна нестабільність у нашій країні негативно впливає на розвиток сільського господарства. Економічна стабільність галузі і

зокрема підприємства залежить від ефективності макроекономічних і структурних заходів, які впроваджує уряд. Конкуренція компанії на ринку збуту продукції досить висока завдяки розвиненій мережі постачальницьких підприємств.

Робота на підприємстві організована шляхом розподілу посад, функцій та обов'язків. Це допомагає визначити, хто перед ким звітує і хто про що приймає рішення.

Організаційна структура ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. є простою та лінійною, оскільки це мале підприємство і в штаті лише 9 чоловік на 2023 рік. Схему організаційної структури товариства зображено на рисунку 2.2.

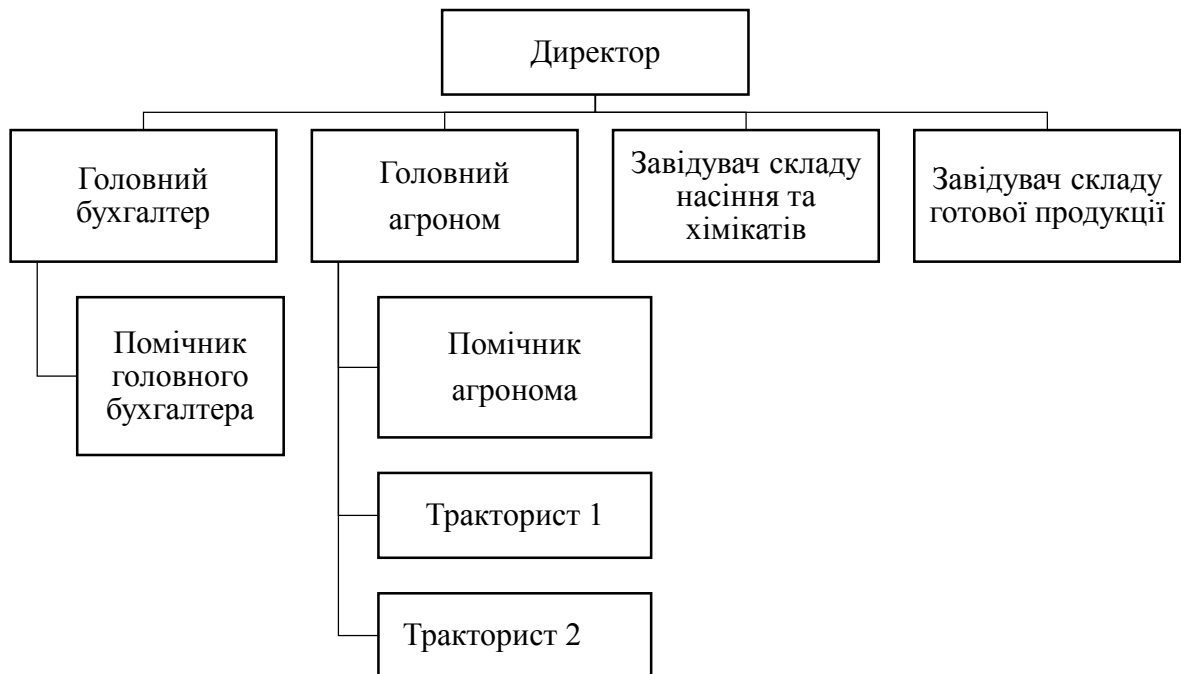

Рис. 2.2. Організаційна структура ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. за 2023р.

Джерело: складено за даними підприємства

Керівник товариства ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.:

- координує роботу колективу;
- здійснює керівництво діяльністю;
- забезпечує виконання планових завдань;
- приймає та звільняє працівників;
- регулює систему оплати праці;

- формує структуру та кадрову політику;
- організовує збутову та маркетингову політику;
- представляє інтереси підприємства у органах державної влади.

Головний бухгалтер проводить облік на підприємстві згідно посадової інструкції. Йому в цьому допомагає його помічник.

На підприємстві ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. використовується автоматизована система обліку з використанням програми MASTER: Бухгалтерія. Наказу про облікову політику на підприємстві не розроблено. На бухгалтера покладено як облікові, так і фінансові та юридичні питання. Він несе відповідальність за грошові, договірні та інші документи, складає бухгалтерську звітність та інші необхідні для діяльності документи.

Найбільш точно оцінити економічний та фінансово-господарський стан ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. допоможе нам, проведений аналіз фінансово-економічних показників, що містяться у фінансовій звітності (Додатки А-В). Для аналізу сформовано представлену таблицю 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз основних економічних показників діяльності ТОВ ІМ.
ГЕТЬМАНА В.П. за 2021-2023 рр.

№	Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення			
					2022/ 2021 (+,-)	2022/ 2021 (%)	2023/ 2022 (+,-)	2023/ 2022 (+,-)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) тис.грн	57171,8	40482,7	46396,9	-16689,1	-29,2	5914,2	14,6
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) тис.грн	43781,3	27863,7	37545	-15917,6	-36,4	9681,3	34,7
3	Середньоспискова чисельність працюючих, чол.	19	12	9	-7	-36,8	-3	-25,0
4	Продуктивність праці, тис.грн/чол	3009,0	3373,6	5155,2	364,5	12,1	1781,7	52,8
5	Фонд оплати праці, тис.грн	2325,6	2131,2	1717,2	-194,4	-8,4	-414	-19,4

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	Середньомісячна заробітна плата, тис.грн	10,2	14,8	15,9	4,6	45,1	1,1	7,4
7	Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн	21254	21357,45	21767,3	103,45	0,5	409,9	1,9
8	Фондовіддача, тис.грн	2,7	1,9	2,1	-0,8	-29,5	0,2	12,5
9	Середньорічні залишки оборотних засобів, тис.грн	6641,15	11198,05	17857,5	4556,9	68,6	6659,45	59,5
10	Коефіцієнт обороту, оборотів	8,6	3,6	2,6	-5,0	-58,0	-1,0	-28,1
11	Тривалість одного обороту, днів	41,8	99,6	138,6	57,8	138,1	39,0	39,1
12	Чистий прибуток, тис.грн	8061,8	7002,6	2726,5	-1059,2	-13,1	-4276,1	-61,1
13	Рентабельність реалізованої продукції, %	30,6	45,3	23,6	31,2	221,2	-21,7	-47,9
14	Рентабельність продажу, %	14,1	17,3	5,9	3,2	22,7	-11,4	-66,0
	Рентабельність підприємства, %	28,9	21,5	6,9	-7,4	-25,6	-14,6	-68,0

Джерело: розраховано автором за даними Додатків А-В

Аналіз основних показників діяльності ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. показує значне покращення результатів у 2023 році. Так реалізація зросла на 14,6%. При цьому загальна собівартість зросла на 34,7% через ріст цін на паливо та енергію.

Простежуючи динаміку господарювання підприємства бачимо, що у 2022 році характерно погіршення фінансового становище. Це було викликано зокрема:

- скороченням реалізації на 29,2% через військову агресію;
- зростання собівартості реалізованої продукції на 34,7% у 2023 році;
- середньоспискова чисельність працівників скоротилася на 36,8% або на 7 чоловік у 2022 році та ще на 3 чоловіки у 2023, через відбуття на фронт та переїзд у більш безпечні регіони, що негативно впливає процеси господарювання підприємства;

- фондівдача виробничих фондів скоротилася на 0,8 грн. у 2022 році через ріст їх вартості та скорочення реалізації;

- оборотність оборотних фондів скоротилася, що привело до росту тривалості обороту на 57,8 днів у 2022 та ще на 39 днів у 2023;

- чистий прибуток скоротився на 13,1% у 2022 році та ще на 61,1% у 2023 разом з тим і під впливом скорочення інших операційних доходів.

Так, спостерігається скорочення реалізації на підприємстві, що привело до скорочення чистого прибутку та показників рентабельності.

2023 рік був більш продуктивним для ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. Зростання попиту на продукцію сільського господарства привів до росту реалізації. Однак разом з ростом цін на паливо та енергію, зросли і витрати на реалізацію. В цілому ж можемо відмітити, такі фактори, що позитивно вплинули на роботу ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. протягом 2021-2023 років:

- відбулося значне зростання реалізації: на 14,6%;

- продуктивність праці зросла на 12,1% у 2022 році та ще на 52,8% у 2023 році. Це було викликано зростанням середньомісячної заробітної плати на підприємстві;

- витрати на оплату праці скоротилися на 8,4% у 2022 році та ще на 19,4% у 2023 році, через скорочення чисельності персоналу;

- середньорічна вартість основних фондів зросла на 0,5% та 1,9% у 2022-2023 роках відповідно;

- приріст оборотних активів, що було зумовлено ростом дебіторської заборгованості та грошових коштів;

Позитивна динаміка показників забезпечила отримання чистого прибутку в кінці 2022-2023 років та отримання конкурентних переваг на ринку.

Для більш точного відображення фінансового стану ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. проведемо аналіз показників ліквідності та фінансової стійкості. Це дозволяє визначити та контролювати динаміку фінансової

стійкості підприємства на ринку. Для цього знову ж використаємо фінансову звітність підприємства та сформуємо табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки показників платоспроможності та фінансової стійкості підприємства ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. за 2021-2023 рр.

№	Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Нормативне значення	Відхилення	
						2022/2021	2023/2022
1	Коефіцієнт покриття	2,0	6,8	2,6	>1	4,8	-4,2
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,0	0,9	0,0	0,6 - 0,8	0,9	-0,9
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0	0,5	0,0	>0 збільшення	0,4	-0,5
4	Чистий оборотний капітал	3363,8	13373,5	12273,1	>0 збільшення	10009,7	-1100,4
5	Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,9	0,9	0,8	>0,5	0,0	-0,1
6	Коефіцієнт фінансування	0,1	0,1	0,2	<1 зменшення	-0,1	0,1
7	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами підприємства	0,5	1,0	0,6	>0,1	0,5	-0,4
8	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,1	0,4	0,3	збільшення	0,3	-0,1
9	Рентабельність	28,9	21,5	6,9	-	-7,4	-14,6
10	Рентабельність реалізації по чистому прибутку	14,1	17,3	5,9	-	3,2	-11,4
11	Рентабельність власного капіталу	30,7	21,1	7,6	-	-9,7	-13,5

Джерело: розраховано автором за даними Додатків А-В

Розглядаючи відносні показники ліквідності та фінансової стійкості ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. бачимо, що негативно роботу товариства характеризує:

- низьке значення коефіцієнта швидкої ліквідності та його скорочення у 2023 році через надмірний ріст запасів та скорочення грошових коштів та їх еквівалентів в структурі оборотних активів;

- незначна частка грошових коштів, що не забезпечує підприємству виконання своїх поточних зобов'язань за першої ж вимоги;

- скорочення чистого оборотного капіталу у 2023 році через ріст поточної заборгованості та скорочення грошових коштів;
- зростання частки зобов'язань в структурі пасиву підприємства;
- скорочення загальної рентабельності та рентабельності власного капіталу через скорочення чистого прибутку та зростання витрат.

Разом з тим, у роботі ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. простежуються і позитивні зміни, а саме:

- зростання коефіцієнта покриття в динаміці з 2 до 2,6 за рахунок більшого зростання оборотних активів;
- зростання чистого оборотного капіталу в динаміці;
- зростання частки власного капіталу, що може бути використана для фінансування діяльності з 10% у 2021 році до 30% у 2023.

В цілому, ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. залишається стабільною. Звичайно, військова агресія росії та введення воєнного стану, привело до необхідності скорочення діяльності. Однак, зростання середньомісячної заробітної плати спонукає працівників працювати ефективніше та нарощувати продуктивність. Ріст попиту на продукцію сільського господарства, збільшення операційних доходів та зменшення інших операційних витрат забезпечує отримання чистого прибутку за період, хоча товариство рентабельне та отримує, але станом на кінець 2023 року ці показники суттєво зменшились.

2.2. Первинний облік витрат на підприємстві

Первинний облік витрат підприємства ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. відбувається з використанням фактичного методу. Тобто, бухгалтер записує суму фактичних витрат ресурсів, що були понесені у процесі діяльності. Складання калькуляції повної собівартості на підприємстві не проводиться.

Об'єктом обліку витрат на підприємстві є їх групування за видами діяльності та кожним видом культури. На підприємстві відкрито особові

рахунки для кожної культури та визначено факти витрат. У собівартість включають витрати на перевезення в тому періоді в якому вони виникли.

Витрати на збут відносяться до витрат періоду, а адміністративні та загальновиробничі витрати на продукт (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Облік витрат на підприємстві ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. за 2021-2023 роки

Джерело: складено автором на основі [5]

За таких умов, облік та аналіз витрат передбачає:

- визначення витрат на виробництво (прямі матеріальні витрати, витрати на оплату праці, загальновиробничих та адміністративних витрат);
- визначення витрат готової продукції та незавершеного виробництва;
- оцінювання залишків готової продукції та визначення витрат реалізованої продукції;
- включення витрат на збут до фінансового результату діяльності і визначення прибутку від реалізації.

На рисунку 2.4 розглянуто та наведено схему документування обліку витрат ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. (Додаток Г)

Рис. 2.4. Схема обліку витрат ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

Джерело: складено за даними підприємства за 2021–2023 роки

Для організації обліку витрат на ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА розробляють та використовують відповідні первинні документи відповідно до встановлених вимог та рекомендацій.

Типові форми первинного обліку витрат були затверджені наказом Державної служби статистики №145, однак наразі цей наказ втратив чинність. Проте ці форми і надалі використовуються на підприємстві. Так, для обліку витрат виробництва на підприємстві використовують первинні документи зображені на рисунку 2.5 (Додаток Д).

Для визначення суми прямих витрат на оплату праці бухгалтер використовує таблиць обліку робочого часу (Додаток Ж), який веде кожен працівник. Всі заповнені за місяць таблиці реєструються в Журналі реєстрації таблиць обліку робочого часу.

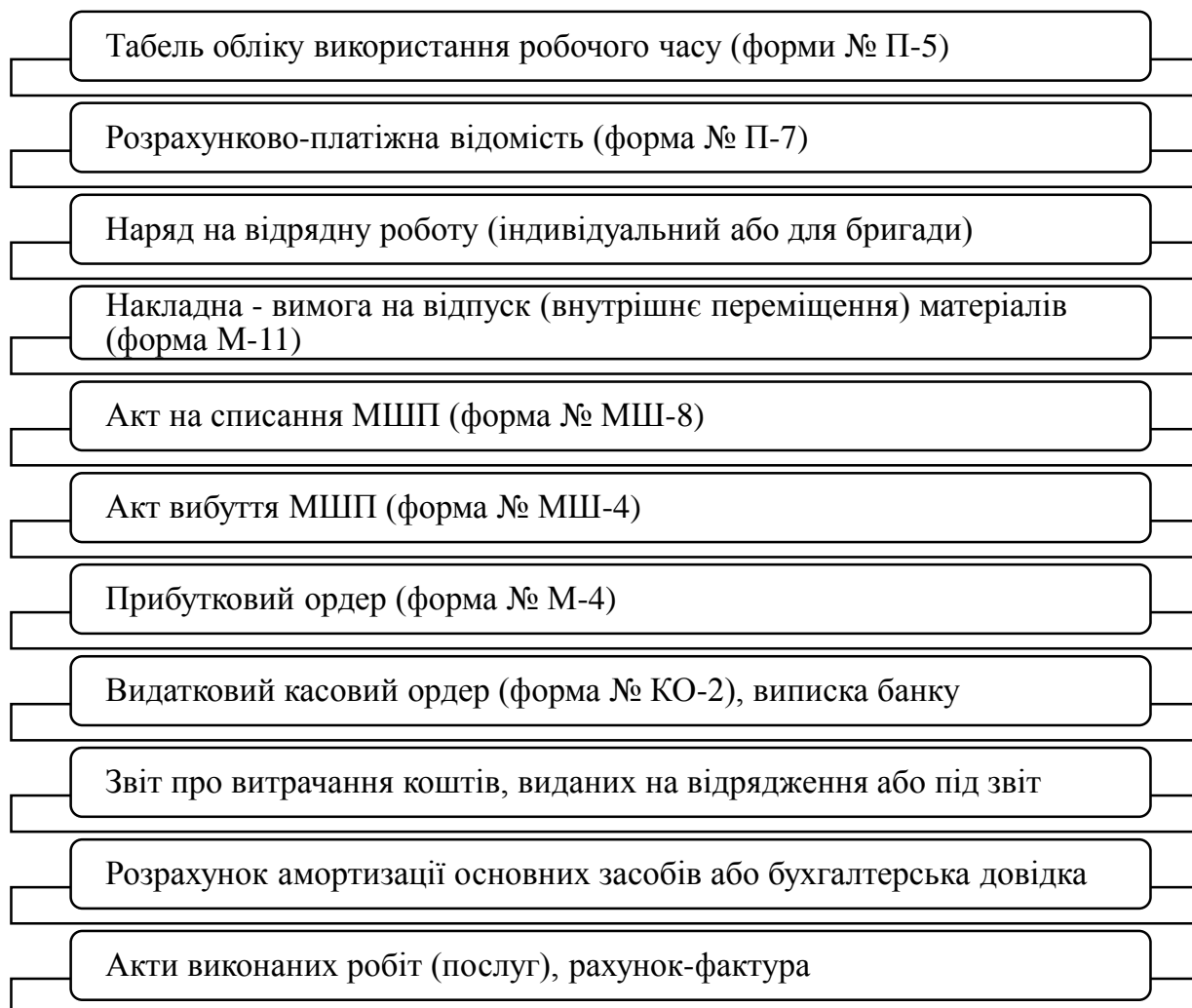

Рис. 2.5. Первинний облік витрат виробництва на ТОВ за 2021–2023 роки

Джерело: складено автором на основі [11-13]

При обліку витрат на досліджуваному підприємстві окремо облікуються та відносяться до витрат діяльності інші операційні витрати. Типові форми первинного обліку даної групи витрат наведено на рисунку 2.6 (Додаток Е).

До інших прямих витрат на виробництві ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. включаються:

- Витрати на відрахування на обов'язкове соціальне страхування (до Пенсійного фонду України) від фонду оплати праці робітників (22%);
- Витрати на технічний огляд основних засобів задіяних у виробництві;
- Витрати на обов'язкове страхування працівників підприємства;
- Витрати на закупівлю та а обслуговування виробничих машин;

- Вартість ремонтних робіт і послуг виконаних сторонніми підприємствами і організаціями.

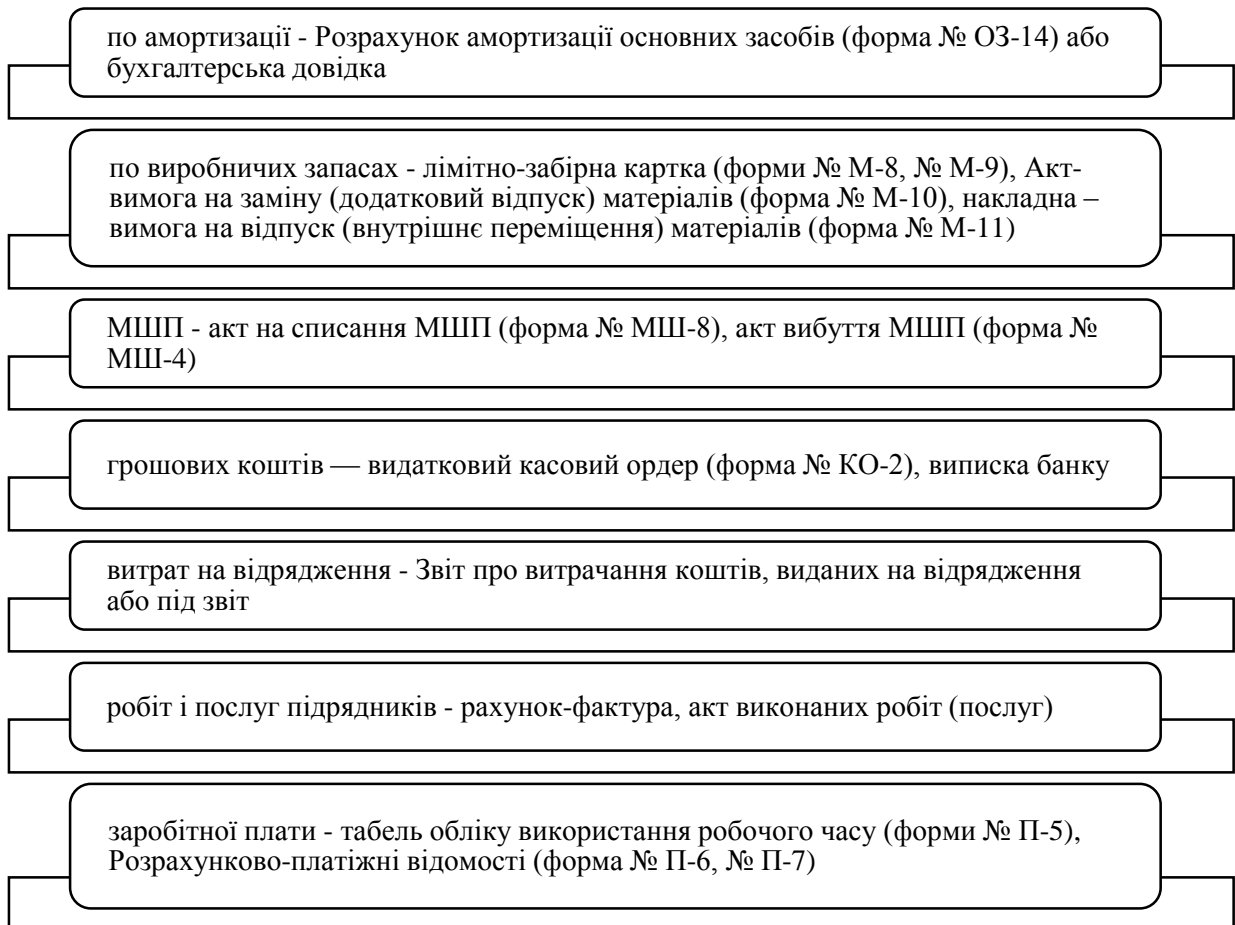

Рис. 2.6. Первинний облік інших операційних витрат на ТОВ за 2021–2023 роки

Джерело: складено автором на основі [11-13]

Документальне підтвердження відрахувань на соціальні заходи, витрат майбутніх періодів здійснюється на підставі розрахунків бухгалтерії.

Метою складання первинних документів є реєстрація та фіксація фактів господарських операцій, що здійснюються досліджуваним підприємством. Зокрема, це забезпечує правильне відображення обсягів та оборотів коштів.

На основі даних документів формують накопичувальні відомості (додаток И), що містять інформацію про обороти витрат на підприємстві. Крім того, підприємство ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. складає щомісячні виробничі звіти за кожним видом продукції та підрозділом (додаток К). Дані з

виробничих звітів переносяться до Зведеної відомості за кожним видом продукції та у розрізі витрат.

На наступному етапі дані зі Зведеної відомості за синтетичними рахунками переносяться до групувальної відомості в подальшому ці обороти заносяться до Головної книги та Звіту про фінансові результати ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

В цілому, ж основними етапами документообігу ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. для обліку та управління витратами є: збір інформації; створення документів; реєстрація, погодження та підписання; виконання, контроль та моніторинг; завершення та формування звітності; архівація та зберігання; аудит.

2.3. Синтетичний та аналітичний облік витрат підприємства та порядок їх відображення у фінансовій звітності підприємства

Загальна сума витрат впливає на кінцевий фінансовий результат ТОВ ІМ ГЕТЬМАНА. Тому вони відображається у Звіті про фінансові результати (додаток Л). ТОВ ІМ ГЕТЬМАНА повинне ретельно стежити за своїми витратами. Якщо це точно не відображено у фінансових звітах компанії, фінансовий результат, а отже, і саме підприємство може бути завищеним.

Витрати, що формують виробничу собівартість продукції, обліковуються на рахунку 23 «Виробництво», а саме ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. використовує субрахунок 231 «Рослинництво». На рахунку 23 «Виробництво» за дебетом відображаються прямі матеріальні витрати, трудові витрати, інші прямі витрати, а також розподілені загальновиробничі витрати та втрати від браку, пов'язані з технологічними причинами. Відповідно, за кредитом даного рахунка фіксується фактична собівартість готової продукції, що пройшла всі етапи виробничого процесу (дебет рахунку 26 «Готова продукція»), вартість виконаних робіт, наданих послуг (дебет рахунку 90

«Собівартість реалізації»), а також собівартість продукції, виготовленої у допоміжних цехах.

Аналітичний облік на ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. ведеться по кожному виду продукції, що дозволяє детально аналізувати витрати на виробництво та ідентифікувати можливості для оптимізації. До рахунку 231 відкриваються окремі аналітичні рахунки в розрізі видів продукції. Наприклад:

- 231/1 «Соняшник»
- 231/2 «Соя»
- 231/3 «Ріпак озимий».

Крім того, коли ще не відомо яка культура буде вирощена на окремій площі, аналітичні рахунки на підприємстві відкриваються в розрізі витрат за видами робіт по обробці поля:

- внесення добрив;
- культивація;
- боронування зябу тощо.

Відбувається це в основному навесні. Потім суми по даних аналітичних рахунках переносяться пропорційно на вид культури, яка посіяна на цій площі.

За дебетом субрахунку 231 на ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. обліковують витрати насіння зернових та технічних культур за їх справедливою вартістю. При цьому така вартість зменшується на майбутні витрати при фактичному посіві.

Для узагальнення обліку витрат діяльності досліджуване підприємство ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. використовує рахунки класу 9, а саме рахунок 90 та 94.

Дебет рахунків 9 класу показує суми витрат пов'язані з операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю, а кредит – списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

Структура рахунків 9 класу, що використовує досліджуване підприємство представлена на рис. 2.7.

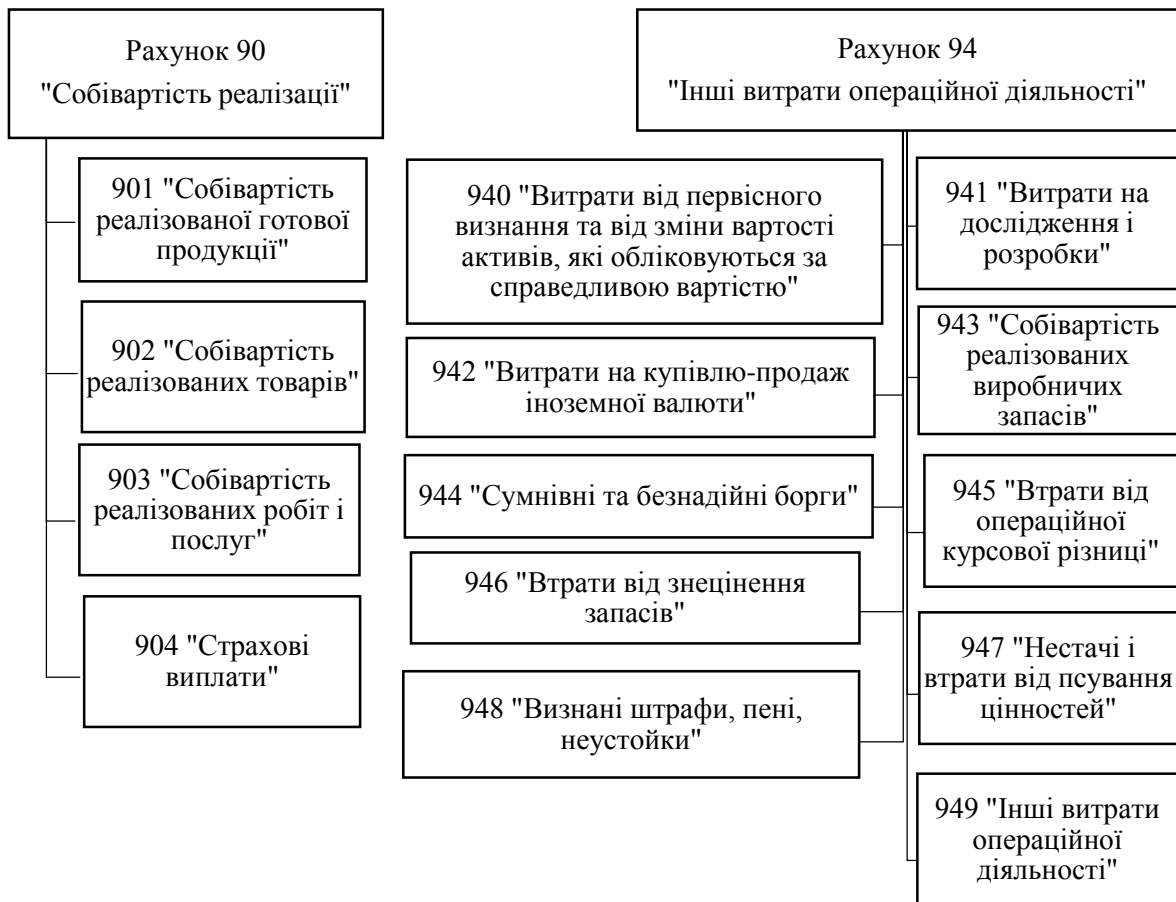

Рис. 2.7. Структура рахунків обліку витрат ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.
Джерело: складено автором на основі на 2023 рік [4]

Облік витрат, що відносяться до собівартості реалізації проводиться на рахунку 90. Витрати обліковують за місяць та наростаючим підсумком з початку року. Дебет рахунку показує собівартість реалізованої готової продукції, робіт, послуг та кореспондує з такими рахунками (рис. 2.8).

За кредитом рахунку 90 відображається списання витрат в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати». Всі витрати заносяться до журналу реєстрацій, формуючи таким чином кореспонденцію. Крім витрат, що відносяться до собівартості, досліджуване підприємство проводить облік інших операційних витрат на рахунку 94. Його структуру наведено на рис. 2.7. На рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» «ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках 90, 91, 92 та 93» [4].

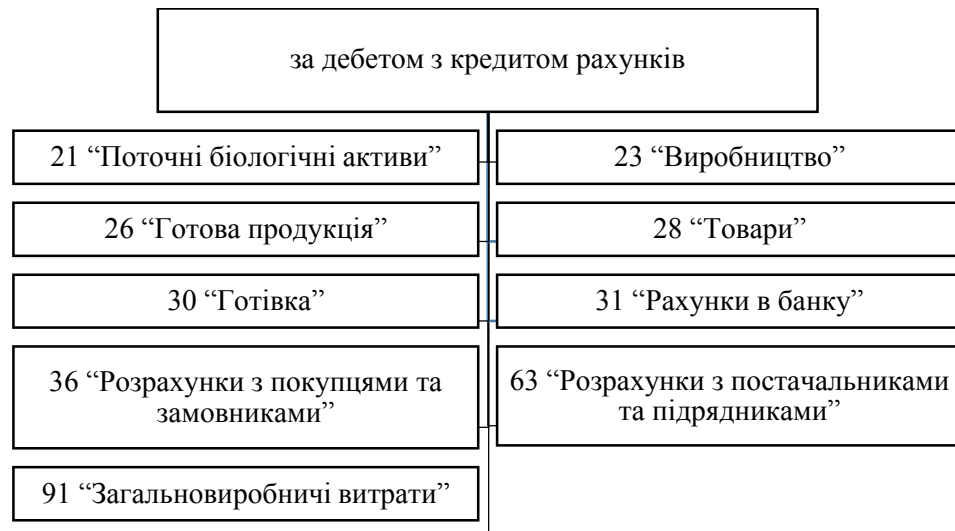

Рис. 2.8. Кореспондуючі рахунки до рахунку 90 “Собівартість реалізації” по ТОВ.ІМ.ГЕТЬМАНА

Джерело: складено автором на основі [4]

На основі внутрішніх даних досліджуваного підприємства сформована кореспонденція рахунків з обліку витрат (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Кореспонденція рахунків з обліку витрат ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

№	Зміст господарської операції	Документ	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
			Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5	6
1	Списуються витрачені на посів технічних культур насіння	Форма № В – 2 «Відомість обліку виробничих запасів, готової продукції і товарів»	23 «Виробництво»	208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»	45891,0
2	Списуються на собівартість витрати на утримання машинно-тракторного парку, комбайнів, сівалок, землеобробних машин	Форма № В – 2 «Відомість обліку виробничих запасів, готової продукції і товарів»	23 «Виробництво»	901 «Собівартість реалізованої готової продукції»	45098,0
3	Списано на собівартість реалізації вартість палива та мастильних матеріалів	Форма № В – 2 «Відомість обліку виробничих запасів, готової продукції і товарів»	23 «Виробництво»	901 «Собівартість реалізованої готової продукції»	32100,0

Продовження табл. 2.3

4	Нараховано оплату праці працівникам зайнятим посівом та списано їх на собівартість	Табель обліку робочого часу	23 «Виробництво» 661 «Розрахунки за заробітною платою»	661 «Розрахунки за заробітною платою» 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»	35829,0
5	Виявлена нестача готової продукції при інвентаризації	Акт інвентаризації	947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»	26 «Готова продукція»	9023,0
6	Загальновиробничі витрати щомісяця списують на виробництво та собівартість реалізації	Форма № В – 3 «Відомість обліку витрат на виробництво»	23 «Виробництво» 90 «Собівартість реалізованої готової продукції»	91 «Загальновиробничі витрати»	67921,0
7	Нараховано заробітну плату виробничому персоналу в період простою	Табель обліку робочого часу	949 «Інші витрати операційної діяльності»	661 «Розрахунки за заробітною платою»	76823,0
8	Списано собівартість продукції на фінансові результати	-	79 «Фінансові результати»	90 «Собівартість реалізованої готової продукції»	27863

Джерело: складено автором на основі [11-13]

Отже, синтетичний та аналітичний облік витрат є двома ключовими методами в управлінні витратами підприємства, кожен з яких має свої переваги та обмеження. Синтетичний облік витрат полягає в узагальненні витрат за допомогою об'єднання різноманітних елементів в один загальний показник. Це дозволяє отримати широкий огляд витрат та забезпечує зручність аналізу на вищому рівні управління. З іншого боку, аналітичний облік витрат передбачає детальний розгляд кожного окремого елементу витрат, що дає змогу отримати глибоке розуміння структури витрат та ідентифікувати області для оптимізації.

У фінансовій звітності підприємства синтетичний облік витрат відображається у вигляді загальних витратних статей, таких як витрати на матеріали, працю, енергію тощо. Ці показники дозволяють інвесторам та кредиторам отримати загальне уявлення про величину витрат підприємства. З

іншого боку, аналітичний облік витрат може бути відображений у фінансовій звітності через додаткові розшифровки або додаткові документи, які надають детальну інформацію про склад та структуру витрат.

Отже, обидва методи грають важливу роль у фінансовому управлінні підприємством, проте їх використання залежить від потреб та цілей управління. Загальний висновок полягає в тому, що комбінація синтетичного та аналітичного обліку витрат дозволяє ефективно контролювати та оптимізувати витрати, забезпечуючи при цьому як загальний огляд ситуації, так і детальне розуміння складових витратного процесу.

2.4. Шляхи удосконалення обліку витрат на підприємстві ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

Облік витрат на підприємстві є важливим процесом. Неправильне визначення витрат та їх віднесення впливає на величину чистого прибутку і суми сплачених податків. Правильний витрат на виробництво готової продукції може значно зменшити ризик недоотримання прибутку, які призводять до зменшення вартості підприємства, а в поєднанні з аудитом облік повної собівартості може завчасно виявити проблеми та надати підказки, які допоможуть відстежити джерело втрат.

Для удосконалення обліку витрат на ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. потрібно виконати певні заходи і ініціативи, спрямовані на покращення ефективності та точності фінансового обліку та аналізу. Ось декілька пропозицій:

1. Впровадження сучасних інформаційних систем. Модерні ERP-системи можуть спростити облік витрат дозволяючи автоматизувати процеси та забезпечувати надійну обробку даних.

2. Аналіз та оптимізація процесів. Проведення аналізу поточних процесів обліку, виявлення слабких місць та оптимізація їх для покращення точності та ефективності обліку.

3. Удосконалення структури рахунків. Перегляд та оптимізація структури рахунків обліку витрат і доходів для забезпечення більшої аналітичності та зрозумілості даних.

4. Впровадження бюджетування. Створення бюджетів на різні періоди допоможе контролювати витрати та доходи підприємства, а також порівнювати їх з фактичними показниками.

5. Аналіз прибутковості продуктів і проектів. Визначення прибутковості окремих продуктів чи проектів допоможе приймати обґрунтовані рішення щодо їхнього подальшого розвитку чи ліквідації.

6. Підвищення фінансової грамотності персоналу. Навчання працівників, як правильно вести облік і аналізувати фінансову інформацію.

7. Впровадження ключових показників ефективності (KPI). Визначення і відстеження KPI, які відображають стан фінансового здоров'я підприємства, допоможе оперативно реагувати на зміни та визначати напрямки покращення.

8. Залучення фахівців іноземного досвіду. Прийняття консультантів чи фахівців зі світовим досвідом в області управлінського обліку може допомогти вести нові ідеї та методи в роботу підприємства.

9. Моніторинг законодавчих змін. Постійне відслідковування змін у фінансовому законодавстві та їх впливу на облік і звітність.

10. Аудит фінансового обліку. Регулярне проведення незалежного аудиту фінансового обліку для перевірки його точності та відповідності стандартам.

Так, оскільки ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. працює в умовах воєнного стану, вирішальним є вивчення способів оптимізації грошових потоків і економії грошей. Управління процесом визначення витрат на виробництво готової продукції передбачає оцінку, розподіл і контроль витрат, щоб

залишатися в межах бюджету та економити ресурси. Це також допоможе передбачити майбутні витрати та знизити ризик перевиконання бюджету.

Ключем до успішного визначення витрат є розуміння їх структури, яка включає постійні та змінні витрати. Аналізуючи свої змінні та постійні витрати, ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. може прийняти кращі рішення щодо того, чи варто інвестувати в обладнання чи методики для зниження змінних витрат [19].

Не менш важливим для удосконалення облікового процесу визначення витрат є автоматизація обліку. Автоматизація бізнесу — надійний спосіб зменшити загальні витрати та помилки. Сучасне бухгалтерське програмне забезпечення може повністю розкрити потенціал бухгалтерського обліку, забезпечуючи точні та актуальні дані. Завдяки автоматизації бухгалтерського обліку більше не потрібно створювати складні файли бухгалтерської книги, що економить час і гроші на накладних витратах.

Комплексні інструменти бухгалтерського обліку також пропонують інші переваги, такі як хмарне сховище та дані в реальному часі, для безпечнішої та доступнішої фінансової інформації. Тим не менш, впровадження автоматизованого обліку є важливим кроком у масштабуванні операцій і формування собівартості в більш спрощений спосіб.

Також варто відрізнити автоматизацію обліку витрат від іншої популярної технології автоматизації – роботизованої автоматизації процесів. Остання передбачає використання програмних ботів для виконання простих і повторюваних бізнес-процесів, як-от обробка рахунків-фактур. Автоматизація ж облікового процесу формування собівартості йде ще далі, трансформуючи бухгалтерські процеси від кінця до кінця, замінюючи окремі ручні завдання інтегрованим цифровим робочим процесом [19].

Автоматизація облікового визначення витрат є необхідним кроком, щоб зробити облік ефективним і точним, одночасно підвищуючи продуктивність команди. Господарство може заощадити дорогоцінний час і зусилля, а також зменшити витрати, використовуючи технологію автоматизованого обліку.

Щоб покращити бізнес-процеси та облік витрат ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. варто використовувати аналітику. Бізнес-аналітика – це потужний інструмент, який допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо розробки гнучких і стійких стратегій управління витратами та формування собівартості. Ось деякі з його основних переваг [19]:

- Аналіз даних допомагає виявити нові можливості, які, можливо, були пропущені, наприклад нові сегменти клієнтів. Це важливо для збільшення грошового потоку бізнесу та розвитку організації.

- Історичні дані допомагають помітити тенденції чи зміни в тому, що купують клієнти. Це допоможе зрозуміти, які послуги слід оновити чи виділити, а також пов'язані з цим витрати.

- Аналітика даних допомагає оптимізувати ланцюжок поставок, покращити бізнес-процеси та визначити шляхи покращення послуг і залучення клієнтів.

Загалом інтелектуальний аналіз і аналіз даних допомагають зменшити витрати, допомагаючи визначити фінансові ризики та керувати ними. Аналітика даних також допоможе визначити тенденції, пов'язані з бізнесом, і допоможе прийняти найкращі рішення, щоб процвітати на поточному ринку.

Крім того, оскільки все більше компаній переходять на дистанційне налаштування, інноваційне програмне забезпечення для обліку робочого часу гарантує продуктивність співробітників ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. Це рішення дозволяє роботодавцям автоматично контролювати продуктивність і бути в курсі прогресу в режимі реального часу. Вся компанія виграє від цього, заощаджуючи години планування та допомагаючи відмовитися від електронних таблиць. Крім того, ці продукти допомагають керувати накладними витратами, забезпечуючи, щоб персонал залишався в межах прогнозованого бюджету собівартості.

Контроль витрат та їх облікового процесу має бути одним із головних пріоритетів для ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. Використовуючи ці стратегії управління витратами, підприємство може значно знизити повну собівартість

та збільшити прибутки. Водночас ці методи можуть допомогти оптимізувати роботу та підвищити якість продуктів або послуг.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ НА ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

3.1. Методика проведення аналізу витрат підприємства

Виробництво конкурентоспроможної продукції є причиною того, чому компанія інвестує у фактори виробництва. При купівлі обладнання, інструментів, матеріалів тощо кошти для здійснення закупівель є витратами компанії. Витрати підприємства: сутність та методика аналізу

Від того, як підприємство проводить аналіз витрат та вирішує завдання зниження собівартості продукції, залежить отримання найбільшого ефекту при найменших витратах, економія трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Головним завданням аналізу витрат є:

- перевірка обґрунтованості плану за вартістю прогресивних норм витрат;
- оцінка плану реалізації та вивчення причин відхилень від нього, динамічних змін;
- виявлення резервів зниження витрат;
- пошук способів їх мобілізації.

Виявлення ресурсів зниження витрат має базуватися на комплексному техніко-економічному аналізі підприємства: вивченні техніко-організаційного рівня виробництва, використання потужності основних фондів, сировини, праці, економічних відносин.

Аналіз витрат – це систематичний процес, за допомогою якого компанії аналізують, які рішення прийняти, а від яких відмовитися. Аналітик витрат підсумовує потенційні винагороди, очікувані від ситуації або дії, а потім віднімає загальні витрати, пов'язані з виконанням цієї дії.

Ось кілька причин, чому аналіз витрат важливий для бізнесу:

1. Допомогає приймати рішення. Аналіз витрат дозволяє фахівцям приймати рішення щодо майбутніх проектів, дозволяючи їм зважувати свої витрати та їхні прибутки. Якщо вартість проекту вища за прогнозований заробіток, професіонали можуть внести в проект необхідні зміни, щоб збільшити заробіток або зменшити витрати. Це допомагає підтримувати прибутковість, не жертвуючи основними проектами компанії.

2. Залучає зацікавлені сторони. Аналіз витрат гарантує, що компанії залучають зацікавлені сторони до процесу прийняття рішень. Зацікавлені сторони є необхідною частиною бізнес-операцій, оскільки вони роблять внесок у компанію та зацікавлені в проектах. Через це компаніям необхідно інформувати їх про відповідні дані про продуктивність. Обмін інформацією з аналізу витрат може надати зацікавленим сторонам інформацію, необхідну для прийняття рішень щодо бюджету та фінансової стратегії.

3. Вирішує проблеми. Аналіз витрат може допомогти виявити фінансові проблеми та знайти рішення. Якщо компанія відчуває труднощі в управлінні проектом, вона може використовувати аналіз витрат, щоб підтримувати організацію та отримати глибше розуміння своїх фінансів і майбутніх проектів. Регулярні перевірки аналізу витрат можуть допомогти вам визначити, які фактори впливають на прибутковість проекту, і напяму їх вирішити.

Аналіз доходів підприємства доцільно проводити в такій послідовності (рис. 3.1). Для аналізу рівня та динаміки зміни витрат використовується низка показників, як абсолютних так і відносних застосовуючи різні методи:

1. Горизонтальний аналіз витрат передбачає вивчення динаміки його окремих показників у часі. При цьому аналізі розраховують темпи зростання окремих видів витрат, визначають загальні тенденції його зміни. Це допомагає визначити тенденції та моделі зростання з часом та побачити, що вплинуло на витрати компанії протягом кількох років, і помітити тенденції.

2. Вертикальний (або структурний) аналіз витрат передбачає структурне розкладання агрегованих показників його формування, розподілу і

використання, розраховується питома вага окремих структурних складових агрегованого показника витрат.

3. Порівняльний аналіз витрат передбачає порівняння значень окремих груп аналогічних його показників між собою. В процесі проведення такого аналізу розраховуються абсолютні і відносні відхилення порівнюваних показників

4. Аналіз рівня ризиків невід’ємний від аналізу рівня витрат за операціями всіх сфер діяльності

5. Аналіз коефіцієнтів (R-аналіз) передбачає розрахунок співвідношення абсолютних показників між собою.

ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ВИТРАТ

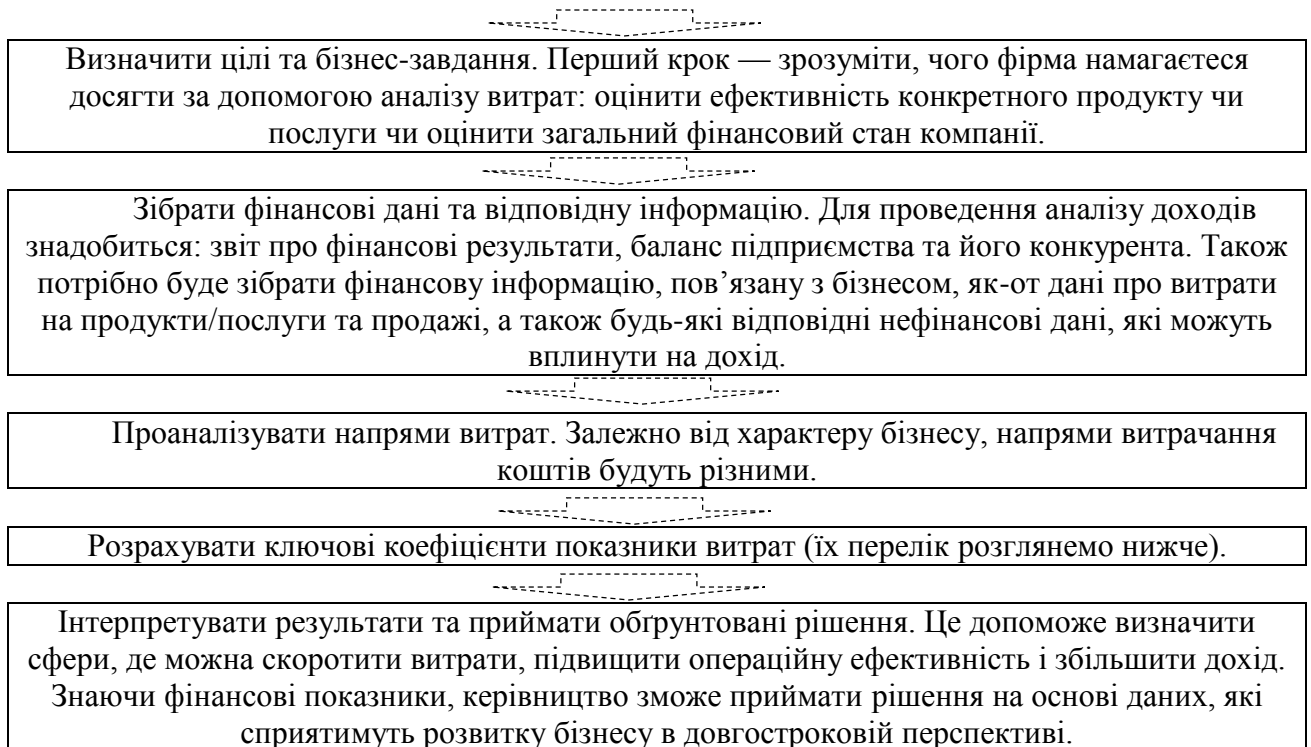

Рис. 3.1. Етапи проведення аналізу витрат [54]

Кошторис собівартості продукції є найпоширенішим абсолютним показником, який відображає величину витрат підприємства на його виробничу діяльність у розрізі економічних елементів. Він відображає:

- по-перше, витрати основного і допоміжного виробництва, пов'язані з випуском продукції і валової продукції;

- по-друге, вартість робіт і послуг непромислового характеру (будівельно-монтажні, транспортні, дослідно-конструкторські та ін.);
- по-третє, витрати на виробництво нової продукції незалежно від джерела їх компенсації. Ці витрати розраховуються, як правило, без урахування внутрішньо-торговельних операцій.

Більш детальну інформацію можна отримати шляхом розрахунку відносних показників витрат (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Відносні показники аналізу витрат підприємства

Показник	Розрахунок
Загальні витрати на одиницю продукції	Загальні витрати / Чистий дохід
Загальні витрати на одиницю чистого прибутку	Загальні витрати / Чистий прибуток (Чистий збиток)
Частка собівартості у чистому доході підприємства	Собівартість / Чистий дохід від реалізації * 100%
Частка окремих елементів витрат у їх загальній сумі	Величина окремого елемента витрат / Загальна сума витрат * 100%
Рентабельність витрат реалізації	Валовий дохід / Собівартість реалізації * 100%

Джерело: розроблено автором на основі [50-54]

Існує багато причин для проведення аналізу витрат. Техніка базується на прийнятті рішень на основі даних; будь-який рекомендований результат ґрунтується на кількісно визначеній інформації, яка була зібрана для окремої проблеми.

Отже, аналіз витрат вимагає ретельного дослідження всіх типів витрат. Це означає, що необхідно враховувати не лише очевидні витрати, але й непередбачувані витрати, а також розуміти їх типи та характеристики. Глибокий аналіз всіх цих аспектів допомагає виявити можливі ризики і забезпечує точніші прогнози. Цей рівень аналізу лише посилює висновки, оскільки проводяться додаткові дослідження щодо стану результатів. Це, в свою чергу, забезпечує кращу підтримку для зусиль зі стратегічного планування, допомагаючи компанії приймати обґрунтовані рішення і ефективно використовувати свої ресурси.

3.2. Особливості проведення аналізу витрат на підприємстві ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

Основна інформація про витрати підприємства по ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. можна знайти у Звіті про фінансові результати. Кошторису витрат підприємство не складає.

Проводячи аналіз витрат спочатку ми визначили структуру витрат, їх абсолютні значення та динаміку паралельно з відносними показниками.

Структуру витрат ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. за 2021-2023 р. зображено на рисунку 3.2.

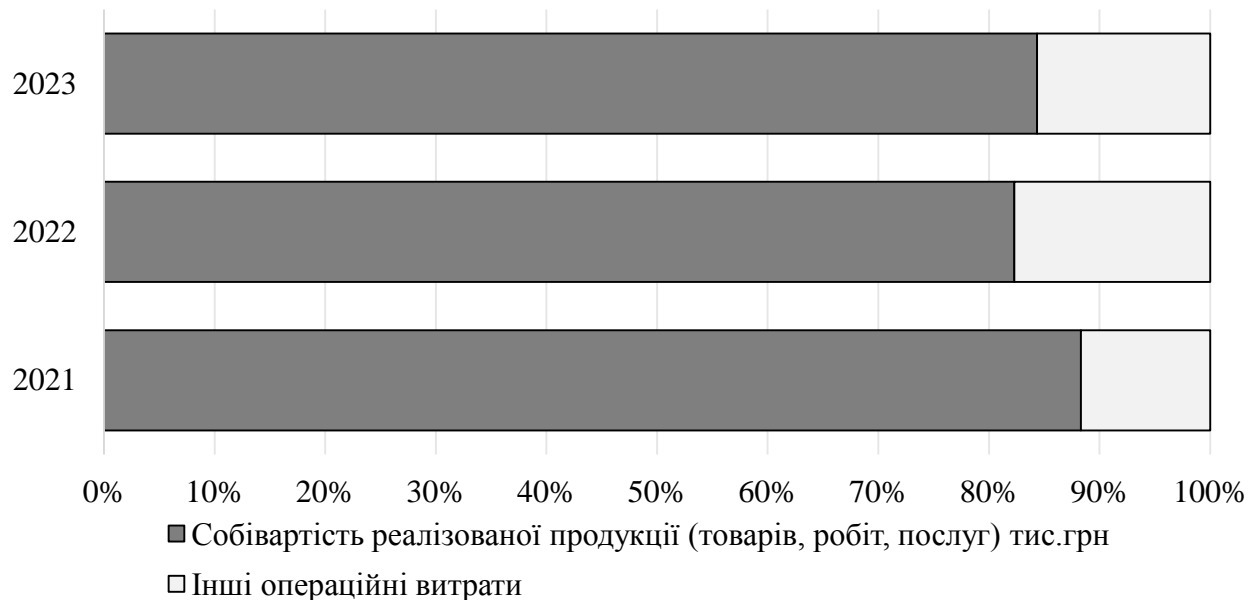

Рис. 3.2. Структура витрат ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. за 2021-2023 рр., (%)

Джерело: складено автором на основі Додатків А-В

У структурі витрат ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. виділяють витрати, що відносяться до собівартості продукції та інші операційні витрати. Перевага належить собівартості. Її частка становить 88,3% у 2021 році та скорочується у 2023 році до 84,4%. Інші операційні витрати займають 11,7% всіх витрат у 2021 році та 15,6% у 2023 року. При цьому, простежується скорочення їх

частки у 2023 році порівняно з 2022 роком. Відповідно до Звіту про фінансові результати, бачимо, що їх абсолютна сума зростає з року в рік. Тобто, внаслідок більшого збільшення суми собівартості, частка операційних витрат скоротилася. Тому, ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. в подальшому потрібно звернути увагу на зменшення саме витрат пов'язаних з виробництвом та реалізацією.

Основним напрямом витрат підприємства є витрати на виробництво та реалізацію, що включені до собівартості (рис. 3.3).

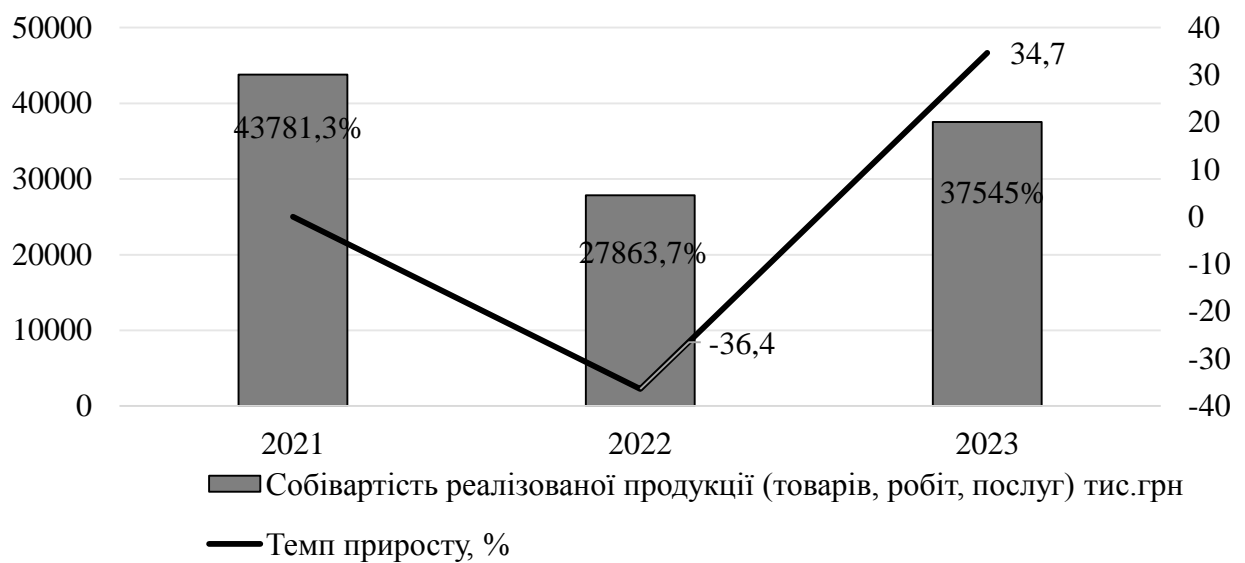

Рис. 3.3. Динаміка собівартості продукції ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. за 2021-2023 рр, тис. грн

Джерело: складено автором на основі Додатків А-В

Позитивним у роботі підприємства є скорочення собівартості у 2022 році на 36,4%. Однак у 2023 році сума собівартості знову зросла на 34,7% хоч і не досягла рівня 2021 року. Така динаміка може бути викликана, як ростом цін на сировину та матеріали, так і ростом обсягу реалізації. Тому, для більш точного визначення причин, проведемо аналіз відносних показників.

Розглянемо частку витрат у загальному доході підприємства (рис. 3.4). Зростання частки витрат у загальних доходах негативно характеризує роботу підприємства щодо управління ними. Так, бачимо, що частка витрат у 2021 році складала 86% загальних доходів, тоді як у 2023 зросла до 94,2%. Крім

того, це говорить про скорочення чистого доходу, що залишається в розпорядженні підприємства.

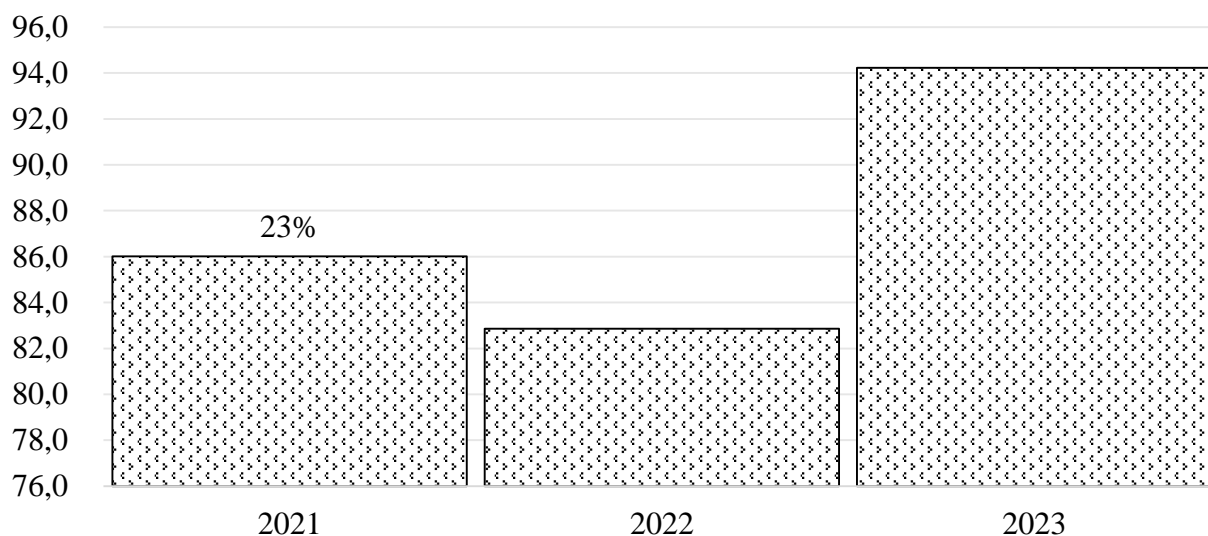

Рис. 3.4. Частка загальних витрат ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. у загальних доходах у 2021-2023 рр.

Джерело: складено автором на основі Додатків А-В

Як ми вже визначили раніше, основним напрямом витрат досліджуваного підприємства є собівартість. Зростання її частки в структурі витрат та зростання частки загальних витрат у загальних доходах, може бути пов'язано зі зростанням собівартості одиниці продукції. Тому, розглянемо частку витрат, пов'язаних з виробництвом та реалізацією у сумі чистого доходу та чистого прибутку підприємства (рис. 3.5).

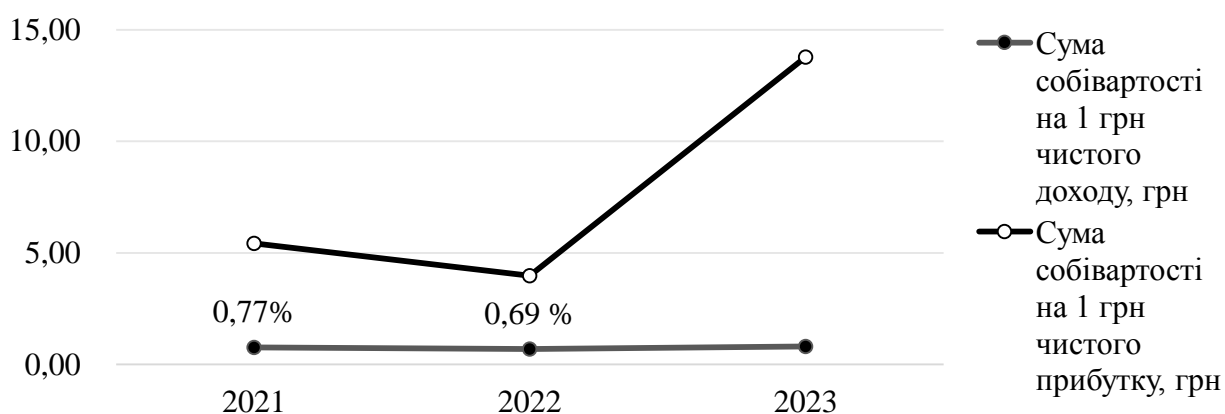

Рис. 3.5. Сума прямих витрат, що припадає на 1 грн чистого доходу та чистого прибутку ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. у 2021-2023 рр.

Джерело: складено автором на основі Додатків А-В

Позитивна динаміка простежується у 2022 році. Тоді сума витрат на виробництво, що припадає на гривню доходу скорочується. Так, у 2021 році на 1 гривню доходу/прибутку припадало 0,77 грн та 5,43 грн витрат відповідно. Тобто, вдало реалізована стратегія управління витратами забезпечила скорочення собівартості одиниці продукції та зростання прибутковості.

Однак у 2023 році ситуація вже зовсім інша. Витрати на виробництво хоч і зросли незначно, однак у розрахунку на одиницю чистого доходу витрати зростають з 0,69 грн у 2022 році до 0,81 грн у 2023 році. Це пов'язано зі значним ростом цін на сировину (посівний матеріал), паливо та енергію, що своєю чергою привело і до зростання суми витрат на одиницю чистого доходу до 13,77 грн., а це більше ніж в 3 рази.

Ще одним показником, що показує ефективність здійснення витрат, навіть якщо вони і зростають, є рентабельність витрат реалізації (рис. 3.6). Скорочення частки витрат у доходах досліджуваного підприємства мало вагомий вплив на його роботу. Так, прибутковість витрат зросла з 30,6% у 2021 році до 45,3% за 2022. Це підтверджує виявлену раніше тенденцію та припущення, щодо правильно вибраної стратегії управління витратами.

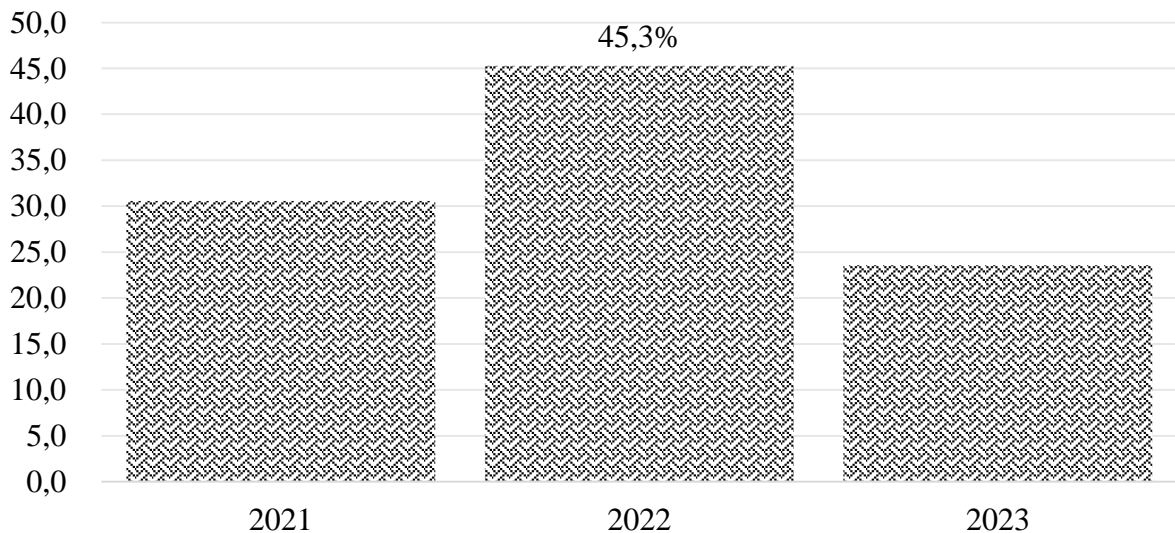

Рис. 3.6. Динаміка рентабельності витрат реалізації ТОВ ІМ.

ГЕТЬМАНА В.П. у 2021-2023 рр.

Джерело: складено автором на основі Додатків А-В

У 2023 році рентабельність витрат скоротилася вдвічі до 23,6%. тобто, понесені витрати в половині випадків на приносили прибуток та зменшили ефективність роботи підприємства.

Проведений аналіз витрат підприємства за 2021-2023 роки показав, їх зростання у 2023 році. При чому зросла їх частка у доходах. Тому в подальшому досліджуваному підприємству ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. потрібно зосередити свою увагу на управлінні та зниженні витрат, особливо, що стосується витрат на виробництво продукції.

3.3. Шляхи удосконалення аналізу витрат на ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

В часи дисфункціональних умов, що простежується на теренах України, ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. зіткнулось з фінансовими проблемами, оскільки витрати не контролювалися належним чином. Навіть малому бізнесу з самого початку потрібна чітка стратегія управління витратами. Це зменшує стрес, допомагає планувати наперед і показує кредиторам і консультантам, що бізнес контрольований.

Для удосконалення аналізу витрат ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. потрібно виконати певні заходи і ініціативи, спрямовані на покращення ефективності та точності такого аналізу.

Інтерпретація результатів аналізу витрат досліджуваного ТОВ показала, що основну увагу слід звернути в напрямку зниження собівартості. Глобальна невизначеність, політичні потрясіння, торговельні війни та нестабільність ринку зробили прогнозування попиту та можливостей для зростання складнішим, ніж будь-коли.

Скорочення прямих витрат по суті означає, що організація знизила витрати на виробництво свого продукту чи послуги. Зменшення собівартості

означає, що чистий прибуток підприємства буде вищим, тому керівництво підприємства, як правило, дуже зацікавлене в цій стратегії.

Ось п'ять надійних стратегій зниження витрат у ланцюжку постачання, які можуть допомогти ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. скоротити прямі витрати :

1. Повернення до своїх постачальників. Підприємству варто переглянути контракти. Використання інструментів керування постачальниками та вдосконалення основних даних про постачальників може значно допомогти у визначенні найкращих постачальників. Аналіз витрат, їх перегляд, розгляд довгострокових угод про постачання з надійними постачальниками, забезпечать нижчі ціни або пільгові умови.

2. Покращення управління запасами. Групи прямих закупівель повинні йти по тонкій межі, коли справа доходить до запасів — надмірні запаси зв'язують готівку та збільшують витрати на зберігання; недостатній запас може означати втрату бізнесу. Хороше програмне забезпечення для управління запасами може допомогти відстежувати запаси в реальному часі та зробити процес ефективнішим. Точні прогнози попиту також важливі, і технологія визначення попиту може бути дуже корисною.

Для управління запасами в ланцюжку постачання варто використовувати один з методів: від Just-in-Time (JIT; замовляйте, коли потрібно), ABC-аналіз (запаси поділяються на три категорії за спадною вартістю) і Vendor Керована інвентаризація (VMI; постачальники планують і керують рівнями запасів) до встановлення номінальних рівнів (мінімальної кількості продукту, який повинен бути на складі) і застосування методу «першим надходить – першим виходить» (FIFO; найстаріші запаси продаються першими), щоб назвати лише декілька. Але всі вони служать одній меті: суворому контролю над запасами.

3. Поліпшення відносин у ланцюзі поставок. Постачальники становлять значну частину прямих витрат, тому ТОВ ІМ ГЕТЬМАНА варто зосередитись на налагодженні міцної співпраці з постачальниками, особливо з ключовими. Варто розвивати чіткі комунікаційні канали, прагнути до гнучких, а не просто

транзакційних відносин, і тоді підприємство зможе посилити якість свого впливу на ланцюжок поставок [43].

4. Оптимізація логістики. Щоб скоротити витрати, потрібна ефективна логістика та управління ланцюгом поставок, де планування поставок включає кожен етап процесу та передбачає кожен потенційну перешкоду. Оптимізація логістики та управління ланцюгом поставок є критично важливими для скорочення витрат і підвищення ефективності бізнесу. Ефективна логістика починається з ретельного планування поставок, яке охоплює всі етапи процесу – від отримання сировини до доставки кінцевому споживачу [23].

У сучасному динамічному бізнес-середовищі ефективне управління запасами та оптимізація продажів є ключовими факторами успіху будь-якої компанії. З метою покращення наших бізнес-процесів та забезпечення максимальної рентабельності, ми провели ABC-аналіз продажів для ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. «табл. 3.1»

Таблиця 3.1

Багатовимірний ABC-аналіз ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П.

Культура	Група	Обсяг продажів (т)	% від загального обсягу	Накопичувальний %
Пшениця	Зернові культури	500	41.67%	41.67%
Кукурудза	Зернові культури	400	33.33%	75.00%
Ячмінь	Зернові культури	300	25.00%	100.00%
Соя	Бобові культури	200	66.67%	66.67%
Горох	Бобові культури	100	33.33%	100.00%
Соняшник	Насіння олійних культур	250	55.56%	55.56%
Ріпак	Насіння олійних культур	150	33.33%	88.89%
Льон	Насіння олійних культур	50	11.11%	100.00%

Проведений багатовимірний ABC-аналіз для ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. дозволив визначити ключові культури в трьох основних групах: зернові культури, бобові культури та насіння олійних культур. Аналіз показав, що серед зернових культур найбільше значення має пшениця, яка складає 41.67% від загального обсягу продажів. Це свідчить про те, що пшениця є основною культурою, на яку варто зосередити основну увагу для підтримки і розвитку бізнесу. Кукурудза і ячмінь також є важливими, але їхня частка в загальному обсязі продажів менша (33.33% і 25.00% відповідно), тому вони входять до категорій В і С.

У групі бобових культур основним продуктом є соя, яка складає 66.67% від загального обсягу продажів у цій категорії. Це означає, що соя є ключовою культурою серед бобових, і на неї слід звертати основну увагу. Горох, який становить 33.33% від загального обсягу продажів, є менш важливою культурою в порівнянні з соєю.

Аналіз насіння олійних культур показав, що соняшник є найважливішою культурою в цій групі, складаючи 55.56% від загального обсягу продажів. Ріпак і льон займають друге і третє місце з частками 33.33% і 11.11% відповідно. Це вказує на те, що соняшник є основною культурою серед олійних культур, яка потребує основного акценту в діяльності компанії, тоді як ріпак і льон мають менше значення. Аналіз допомагає ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. визначити пріоритетні культури для максимізації ефективності та прибутковості. Основний акцент слід робити на пшеницю серед зернових культур, сою серед бобових культур і соняшник серед насіння олійних культур. Такий підхід дозволить оптимізувати розподіл ресурсів та зусиль, що сприятиме підвищенню рентабельності та стабільності підприємства.

Обмін даними та керування ними між усіма залученими сторонами — постачальниками, внутрішніми відділами, транспортом — має вирішальне значення для того, щоб як сировина, так і кінцеві продукти вироблялися, упаковувалися, відправлялися та доставлялися без затримок. Щоб ця співпраця була ефективною, усі сторони повинні мати доступ до точних даних у

реальному часі, що стосуються процесів доставки, митного оформлення та прогнозів попиту.

Ефективне планування транспортування є ще одним ключем до управління витратами в ланцюжку поставок. Відповідна система управління складом, централізований центр логістики/відвантаження, гарне страхове покриття та ретельні оцінки для закупівлі за кордоном також допоможуть зменшити витрати.

Управління витратами є життєво важливим елементом ведення сталого бізнесу в тому числі ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА. Коли економічна ситуація не стабільна, що призводить до невизначеності та нестабільності цін, усі підприємства, давно створені чи тільки починаючі, можуть скористатися порадами, фінансуванням і підтримкою.

Ефективне збереження та стабілізація господарювання починається зі стратегії скорочення витрат. І хоча інші тактики в цьому списку спрямовані на зменшення витрат, створення кращих систем вимагає витратити більше грошей зараз, знаючи, що рентабельність інвестицій з часом окупиться надзвичайно.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено теоретичне і методичне узагальнення та запропоновано удосконалення обліку витрат підприємства та їх аналіз на ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. За результатами дослідження нами зроблені висновки та надані пропозиції:

1. Досліджуючи економічну сутність витрат встановлено, що управління витратами є критично важливою функцією для успішної діяльності будь-якого підприємства. Воно впливає на всі аспекти бізнесу, починаючи від фінансової стійкості й закінчуючи здатністю до інновацій та розвитку. Тому підприємства, які приділяють належну увагу управлінню витратами, зазвичай досягають більшого успіху на ринку.

2. Аналіз нормативно-правової бази обліку витрат дає змогу виявити важливі аспекти організації та ведення обліку фінансових операцій, які впливають на фінансову стабільність, ефективність і конкурентоспроможність компаній. Цей аналіз включає в себе вивчення законодавства, міжнародних стандартів, а також внутрішніх правил і процедур, встановлених керівництвом компанії. Національна нормативно-правова база надає підприємствам конкретні вказівки та вимоги щодо обліку витрат відповідно до національних законів і правил країни. Сюди входять закони, що регулюють оподаткування, трудові відносини, бухгалтерський облік та інші аспекти діяльності підприємства.

3. Досліджуючи облік витрат на підприємстві, встановлено що витрати відображаються у повній сумі безпосередньо під час здійснення господарської операції або ж на основі систематичного та раціонального їх розподілу (наприклад, у вигляді амортизації) протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди, пов'язані з використанням певного активу. Як тільки економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати визначенню їх як активу балансу, їх відразу списують як витрати.

4. Об'єктом дослідження обрано підприємство ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. в частині обліку витрат та їх аналізу. Зокрема, визначено, що ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. є підприємством, що спеціалізується на сільському господарстві. Розташоване підприємство в Черкаській області, яка багата сільськогосподарськими полями та має добре розвинуту транспортну інфраструктуру, що забезпечує легкий доступ до основних логістичних шляхів і сприяє оптимізації логістичних витрат. На підприємстві ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. використовується автоматизована система обліку з використанням програми MASTER: Бухгалтерія. Наказу про облікову політику на підприємстві не розроблено. Аналіз основних показників роботи ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. показує значне покращення результатів у 2023 році. Так реалізація зросла на 14,6%. При цьому загальна собівартість зросла на 34,7% через ріст цін на паливо та енергію. За дослідженні роки підприємство хоча і має тенденцію до зменшення заробітної плати, але його зберігає і намагається стабілізувати під час війни.

5. Первинний облік витрат підприємства ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. відбувається з використанням фактичного методу. Тобто, бухгалтер записує суму фактичних витрат ресурсів, що були понесені у процесі діяльності. Складання калькуляції повної собівартості на підприємстві не проводиться. Також для організації обліку витрат на ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА розробляють та використовують відповідні первинні документи відповідно до встановлених вимог та рекомендацій.

Основними етапами документообігу ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. для обліку та управління витратами є: збір інформації; створення документів; реєстрація, погодження та підписання; виконання, контроль та моніторинг; завершення та формування звітності; архівація та зберігання; аудит.

6. Витрати, що формують виробничу собівартість продукції, обліковуються на рахунку 23 «Виробництво», а саме ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В. П. використовує субрахунок 231 «Рослинництво». Для узагальнення обліку

витрат діяльності досліджуване підприємство ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В. П. використовує рахунки класу 9, а саме рахунок 90 та 94.

7. Для удосконалення обліку витрат на ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В. П. потрібно виконати певні заходи і ініціативи, спрямовані на покращення ефективності та точності фінансового обліку та аналізу. Ось декілька пропозицій: впровадження сучасних інформаційних систем, аналіз та оптимізація процесі, удосконалення структури рахунків, впровадження бюджетування, аналіз прибутковості продуктів і проектів, підвищення фінансової грамотності персоналу, впровадження ключових показників ефективності, залучення фахівців іноземного досвіду, моніторинг законодавчих змін, аудит фінансового обліку.

8. Аналіз витрат – це систематичний процес, за допомогою якого підприємства аналізують, які рішення прийняти, а від яких відмовитися. Аналітик витрат підсумовує потенційні винагороди, очікувані від ситуації або дії, а потім віднімає загальні витрати, пов'язані з виконанням цієї дії.

Від того, як підприємство проводить аналіз витрат та вирішує завдання зниження собівартості продукції, залежить отримання найбільшого ефекту при найменших витратах, економія трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Головним завданням аналізу витрат є: перевірка обґрунтованості плану за вартістю прогресивних норм витрат; оцінка плану реалізації та вивчення причин відхилень від нього, динамічних змін; виявлення резервів зниження витрат; пошук способів їх мобілізації.

Для аналізу рівня та динаміки зміни витрат використовується низка показників, як абсолютних так і відносних застосовуючи різні методи. Наприклад: горизонтальний, вертикальний, порівняльний аналізи витрат, аналіз рівня ризиків, аналіз коефіцієнтів (R-аналіз).

9. За результатами розглянутої методики та проведення аналізу витрат на досліджуваному підприємстві ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П за 2021-2023 роки встановлено, що для аналізу рівня та динаміки зміни витрат ми використали низку показників, таких як: абсолютних і відносних застосовуючи різні

методи. Кошторис собівартості продукції є найпоширенішим абсолютним показником, який відображає величину витрат підприємства на його виробничу діяльність у розрізі економічних елементів.

У структурі витрат ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. виділяють витрати, що відносяться до собівартості продукції та інші операційні витрати. Перевага належить собівартості. Її частка становить 88,3% у 2021 році та скорочується у 2023 році до 84,4%. Інші операційні витрати займають 11,7% всіх витрат у 2021 році та 15,6% у 2023. Позитивним у роботі підприємства є скорочення собівартості у 2022 році на 36,4%. Однак у 2023 році сума собівартості знову зросла на 34,7% хоч і не досягла рівня 2021 року.

Ще одним показником, що показує ефективність здійснення витрат, навіть якщо вони і зростають, є рентабельність витрат реалізації. У 2023 році рентабельність витрат скоротилася вдвічі до 23,6%. тобто, понесені витрати в половині випадків на приносили прибуток та зменшили ефективність роботи підприємства. І це знову з абзацу і без нумерації. Скорочення прямих витрат по суті означає, що організація знизилася витрати на виробництво свого продукту чи послуги. Зменшення собівартості означає, що чистий прибуток компанії буде вищим, тому керівництво компанії, як правило, дуже зацікавлене в цій стратегії. Управління витратами є життєво важливим елементом ведення сталого бізнесу. Коли економічна ситуація коливається, що призводить до невизначеності та нестабільності цін, усі підприємства, давно створені чи тільки починаючі, можуть скористатися порадами, фінансуванням і підтримкою.

10. Для вдосконалення аналізу витрат на досліджуваному підприємстві пропонується ефективне планування транспортування є ще одним ключем до управління витратами в ланцюжку поставок. Відповідна система управління складом, централізований центр логістики/відвантаження, гарне страхове покриття та ретельні оцінки для закупівлі за кордоном також допоможуть зменшити витрати.

Управління витратами є життєво важливим елементом ведення сталого бізнесу в тому числі ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА. Коли економічна ситуація не стабільна, що призводить до невизначеності та нестабільності цін, усі підприємства, давно створені чи тільки починаючі, можуть скористатися порадами, фінансуванням і підтримкою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверкин Я. Ф. Проблемні аспекти управлінського обліку витрат операційної діяльності. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 3 (93). С. 15–22. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2020-3\(93\)-15-22](https://doi.org/10.26642/ema-2020-3(93)-15-22) (дата звернення: 12.04.2024)
2. Акімова Т., Распопова, Ю., Волященко, І. (2023). Теоретичні засади організації обліку витрат виробничого підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. С. 34–41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-46> (дата звернення: 12.04.2024)
3. Бержанір І. А., Гвоздей, Н. І., Дем'янишина, О. А. Теоретико-методичні аспекти аудиту фінансової звітності суб'єктів господарювання. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 2, С. 7–9.
4. Вергун В. С., Цвек, О. В., Воронко, Р. М. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції та напрями їх удосконалення. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic Sciences*. 2023. № 69. С. 30–39. URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-69-04> (дата звернення: 12.04.2024)
5. Власенко А. Удосконалення обліку витрат операційної діяльності та калькулювання собівартості промислового підприємства. *Doctoral dissertation*, Луцьк: ДонНТУ). 2022. № 4. С. 28–37.
6. Гаркуша Н. М. Економічна сутність витрат підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2019. № 1 (1). С. 191–200.
7. Гончарук, І. Теоретичні основи аналізу адміністративних витрат підприємства. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий, 77.*

8. Гулин І., Гуцал Н., Лободзинська Т. Проблеми відображення в обліку логістичних витрат та шляхи їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. 38 с. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-4> .(дата звернення: 12.04.2024)
9. Демченко Т. Проблемні аспекти управління та обліку виробничих витрат підприємства. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 13(27). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13\(27\)-465-474](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13(27)-465-474)
10. Заєць В. С., Гуріна Н. В. Економічна сутність витрат та їх роль у системі управління діяльністю підприємств. In *The 3 rd International scientific and practical conference—Priority directions of science and technology development (November 22-24, 2020) SPC—Sci-conf. com. ua, Kyiv, Ukraine. 2020. 1488 p.* (p. 1211).
11. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.(дата звернення: 12.04.2024)
12. Козаченко А. Ю. Доходи суб'єктів господарювання: економічна сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2021. № 6 (2). С. 35–43.
13. Колісник О. П., Мазурок О. Р. Теоретико-методичні аспекти управління запасами. *Український економічний часопис*. 2023. № 3. С. 58–64.
14. Кондратенко Н., Писаревський І., Боровик М. Теоретико-методичні аспекти управління фінансовими ризиками промислових підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. 98 с.
15. Котова С. О. Теоретико-методичні аспекти проведення аудиту витрат агропромислового виробництва. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 55–59.
16. Кравець О. В. Сутність логістичних витрат підприємства та їх класифікація. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic Sciences*, 2024. № 74. С. 144–150. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-74-19> .(дата звернення: 12.04.2024)

17. Кравець, О. В. Сутність логістичних витрат підприємства та їх класифікація. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic Sciences*. 2024. № 74. С. 144–150. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-74-19> .(дата звернення: 12.04.2024)

18. Крочак О. І., Крочак Є. І. Теоретико-методичні аспекти обліку і контролю витрат на виробництво продукції зернових культур. *Editorial board*, 2020. № 5. 143 с.

19. Кузнецова С.О., Котелевська А.П. Сучасні проблеми і шляхи вдосконалення управлінського обліку витрат підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 7. С. 188-191. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/20153e5a-37d3-453f-a130-9984ac304ec2/content>.(дата звернення: 12.04.2024)

20. Куцик П. О., Головацька С. І. Теоретико-методичні засади обліково-інформаційного забезпечення стратегічного управління витратами підприємства. *Підприємництво і торгівля*. 2019. № 25. С. 25–32.

21. Лемішовська О. С., Михайловський В. О. Управлінська звітність підприємства: теоретико-методичні аспекти та принципи формування. *Національний університет «Львівська політехніка»*. 2023. № 1 (9). С. 179–188.

22. Лисак О. І., Андреева, Л. О., Болтянська, Л. О. (2020). Економіка підприємства: навчальний посібник. 2020. 475 с.

23. Мацюра С. І., Мельникова К. О. Економічний механізм стратегічного управління оборотними активами підприємства та основні напрямки його удосконалення. In *The 8th International scientific and practical conference “Trends, theories and ways of improving science” (February 28–March 03, 2023) Madrid, Spain. International Science Group*. 2023. 565 p. (p. 116).

24. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку ДБА та ПБА в сільськогосподарських підприємствах. № 73 від 21.02.2008 р.

25. Міценко Н. Г., Бачинський В. І., Кузьмінська, К. І. Теоретичні та практичні аспекти технологічного процесу обліку виробничих витрат промислового підприємства. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic Sciences*, 2022. № 67. С. 55–59. <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-67-08>

26. Мовчанюк А. Економічна сутність виробничих витрат та їх роль у системі управління діяльністю сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. №31. С. 1–4.

27. Москаленко В. А. Механізм впровадження системи управління витратами на підприємствах агропромислового виробництва. *Агроекологічний журнал*. 2022. №1. С. 196–205.

28. Мохненко А. С., Наумов О. Б., Чмут О. О. Модель організаційно-економічного механізму логістичної системи підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2023. №48. С. 19–24.

29. Мусієнко Ю. Ю. Поняття і класифікація доходів та витрат підприємства як основа організації їх управління. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. №2(14). С. 236–240.

30. Нестеренко В., Сідельнікова В. Аналіз маркетингової діяльності підприємства: Актуальні аспекти оцінювання ефективності. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2021. №26. С. 89–90. URL: <https://doi.org/10.30977/ppb.2226-8820.2021.26.89> (дата звернення 22.03.2024).

31. Параниця Н., Гордієнко Т., Судак В. Статистичний аналіз обліку екологічних витрат підприємства в умовах сталого розвитку. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*. 2023. № 5(35). С. 12 – 14. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5\(35\)-444-452](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5(35)-444-452) (дата звернення 22.03.2024).

32. Педченко Н. С., Тітенко Л. В., Мілька А. І., Артюх-Пасюта О. В., Тітенко Ю. А. Сутність та економічний зміст витрат підприємства: сучасний

погляд. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2023. № 1(107). С. 29–36.

33. Піскун А. Економічна сутність фінансового результату підприємства. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*. 2023. № 2 (32). С. 23–34.

34. Погребняк А. Ю., Фен Ц. Управління процесом формування витрат підприємства з метою підвищення стабільності діяльності. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2020. № 26. С. 133–136.

35. Податковий кодекс України № 905-IX від 17.09.2020 р. URL: http://www.balance.ua/ua/sai/sprav_info/nal_kod_urk/. (дата звернення 22.03.2024).

36. Попович М. П. Сучасні проблеми та шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку витрат підприємства. У *Міжнародне економічне співробітництво: Аналіз стану, реалії і проблеми*. Publishing house «Liha-Pres». 2024. С. 2–3. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-363-0-36> (дата звернення 22.03.2024).

37. Пристемський О. Організаційно-методичні аспекти внутрішнього контролю витрат підприємства. *InterConf*. 2023. №40 (183). С. 128–135. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.12.2023.011> (дата звернення 22.03.2024).

38. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Закон України № 2435-IX (2022) (Україна). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2435-20#Text> (дата звернення 22.03.2024).

39. Про внесення змін до Порядку ведення обліку нормативних витрат і виробничо-технологічних витрат нафти, природного газу та газового конденсату під час їх видобування, підготовки до транспортування та транспортування, Наказ Міністерства енергетики України № 233 (2023) (Україна). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1720-23#Text> (дата звернення 22.03.2024).

40. Про затвердження форм книги обліку доходів і книги обліку доходів і витрат та порядків їх ведення, Наказ Міністерства фінансів України № 579 (2021) (Україна). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0800-15#Text> (дата звернення 22.03.2024).

41. Профіль ТОВ ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. на Youcontrol. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/33435561/ (дата звернення: 07.05.2024)

42. Профіль ТОВ ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. на Opendatabot. URL: <https://opendatabot.ua/c/33435561/> (дата звернення: 07.05.2024)

43. Радченко М. С. Сутність управління операційними витратами підприємства. *Економіка і менеджмент*. 2020. №3. С. 2–3.

44. Радченко О. А., & Труш І. В. Сучасні підходи до організації обліку витрат на збут та маркетинг торговельного підприємства. *Actual Problems in the System of Education: General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution*. 2021. № 1. С. 212–214. URL: <https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.15868> (дата звернення 22.03.2024).

45. Русіна Н., Маматов Р. Статистичний аналіз обліку екологічних витрат підприємства в умовах сталого розвитку: Загальна схема проведення. *Економіка та суспільство*. 2023. №52. С. 34–49. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-45> (дата звернення 22.03.2024).

46. Сухоносенко І., Гринь В. Теоретичні аспекти побудови обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Економіка та суспільство*. 2021. №30. С. 67–74. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-54> (дата звернення 22.03.2024).

47. Тарасишина С. Економічна сутність виробничих запасів та їх класифікація. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю*: зб. наук. пр. ІХ Всеукр. наук.-практ. Інтернет–конф., 24 берез. 2021 р.: у 2-х ч. Ч. II. Вінниця: ВРВ ВТЕІ КНТЕУ. 2021. С. 106–107.

48. Трофімова Г., Стариченко Є., Коваль Н. Теоретико-методичні підходи до трактування поняття «витрати». *Економічний дискурс*. 2021. № 1-2. С. 47–56.

49. Тютюнник Я. В. Сучасні підходи до визначення економічної сутності оборотних активів підприємства. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 157–162.

50. Федорова О. Г., Зуєва А. С. Проблеми організації управління фінансовими ресурсами підприємства в реаліях сьогодення України. In *The 4th International scientific and practical conference—Modern research in world science (July 10-12, 2022) SPC—Sci-conf. com. ual, Lviv, Ukraine*. 2022. 1161 p. (p. 1028).

51. Фінансова звітність ТОВ ТОВ ІМ. ГЕТЬМАНА В.П. URL: https://clarity-project.info/edr/33435561/finances?current_year=2022 (дата звернення: 07.05.2024)

52. Шубіна С. В., Піскунов Р. О., Сидоров, М. С. Теоретико-методичні підходи до фінансового контролінгу витрат та фінансових результатів підприємства. *Progressive research in the modern world*. In *Proceedings of the 11th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher. 2023. P. 202–209.

53. Шубіна С., Мірошник О., Сулименко К. Теоретико-методичні підходи до аналізу витрат, доходів і фінансових результатів. *Socio-economic relations in the digital society*. 2019. №3. С. 83–88.

54. Юрченко А. І. Економічна сутність та склад витрат підприємства на збут. *Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку*. 2020. № 4. 90 с.

ДОДАТКИ

Фінансова звітність за 2023 рік

2023 рік 2022 рік 2021 рік

Дата звіту	2024-02-16
Період	2023 рік, 12 міс
Бухгалтер	ГІРНИК ЛАРИСА ВАСИЛІВНА
КАТОТТГ	UA71020230070039772
Кількість працівників	9

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
Основні засоби:	1010	19 853.90	23 680.80
первісна вартість	1011	42 536.30	44 371.70
знос	1012	22 682.40	20 690.90
Усього за розділом I	1095	19 853.90	23 680.80
II. Оборотні активи Запаси:	1100	13 570.40	20 045.60
у тому числі готова продукція	1103	13 225.10	19 645.60
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	998.60	
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 100.40	
Усього за розділом II	1195	15 669.40	20 045.60
Баланс	1300	35 523.30	43 726.40

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	26.20	26.20
Додатковий капітал	1410	191.80	191.80
Резервний капітал	1415	26 006.80	33 009.40
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	7 002.60	2 726.50
Усього за розділом I	1495	33 227.40	35 953.90
товари, роботи, послуги	1615	144.30	88.40
Інші поточні зобов'язання	1690	2 151.60	7 684.10
Усього за розділом III	1695	2 295.90	7 772.50
Баланс	1900	35 523.30	43 726.40

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	46 396.90	40 482.70
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	37 545.00	27 863.70
Інші операційні доходи	2120	837.60	380.90
Інші операційні витрати	2180	6 963.00	5 997.30
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	47 234.50	40 863.60
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	44 508.00	33 861.00
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	2 726.50	7 002.60
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	2 726.50	7 002.60

Фінансова звітність за 2022 рік

2023 рік 2022 рік 2021 рік

Дата звіту	2023-01-19
Період	2022 рік, 12 міс
Бухгалтер	ПРНИК ЛАРИСА ВАСИЛІВНА
КАТОТТГ	UA71020230070039772
Кількість працівників	12

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
Основні засоби:	1010	22 861.00	19 853.90
первісна вартість	1011	40 677.70	42 536.30
внос	1012	17 816.70	22 682.40
Усього за розділом I	1095	22 861.00	19 853.90
II. Оборотні активи Запаси:	1100	6 573.30	13 570.40
у тому числі готова продукція	1103	6 016.60	13 225.10
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		998.60
Гроші та їх еквіваленти	1165	153.30	1 100.40
Усього за розділом II	1195	6 726.60	15 669.40
Баланс	1300	29 587.60	35 523.30

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	26.20	26.20
Додатковий капітал	1410	191.80	191.80
Резервний капітал	1415	17 945.00	26 006.80
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	8 061.80	7 002.60
Усього за розділом I	1495	26 224.80	33 227.40
товари, роботи, послуги	1615	1 146.60	144.30
Інші поточні зобов'язання	1690	2 216.20	2 151.60
Усього за розділом III	1695	3 362.80	2 295.90
Баланс	1900	29 587.60	35 523.30

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	40 482.70	57 171.80
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	27 863.70	43 781.30
Інші операційні доходи	2120	380.90	467.40
Інші операційні витрати	2180	5 997.30	5 796.10
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	40 863.60	57 639.20
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	33 861.00	49 577.40
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	7 002.60	8 061.80
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	7 002.60	8 061.80

Фінансова звітність за 2021 рік

2023 рік

2022 рік

2021 рік

Дата звіту	2022-02-14
Період	2021 рік, 12 міс
Бухгалтер	ПРНИК ЛАРИСА ВАСИЛІВНА
КАТОТТГ	UA71020230070039772
Кількість працівників	19

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
Основні засоби:	1010	19 647.20	22 861.00
первісна вартість	1011	33 744.20	40 677.70
знос	1012	14 097.00	17 816.70
Усього за розділом I	1095	19 647.20	22 861.00
II. Оборотні активи Запаси:	1100	6 181.00	6 573.30
у тому числі готова продукція	1103	5 084.20	6 016.60
Гроші та їх еквіваленти	1165	374.60	153.30
Усього за розділом II	1195	6 555.60	6 726.60
Баланс	1300	26 202.80	29 587.60

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	26.20	26.20
Додатковий капітал	1410	191.80	191.80
Резервний капітал	1415	14 128.00	17 945.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 817.00	8 061.80
Усього за розділом I	1495	18 163.00	26 224.80
товари, роботи, послуги	1615	989.60	1 146.60
Інші поточні зобов'язання	1690	7 050.20	2 216.20
Усього за розділом III	1695	8 039.80	3 362.80
Баланс	1900	26 202.80	29 587.60

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	57 171.80	31 064.70
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	43 781.30	23 894.20
Інші операційні доходи	2120	467.40	808.00
Інші операційні витрати	2180	5 796.10	4 161.50
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	57 639.20	31 872.70
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	49 577.40	28 055.70
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	8 061.80	3 817.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	8 061.80	3 817.00

Додаток Г

Додаток 10 до Методичних
рекомендацій

Сільгоспоблік, форма N ВЗСГ-10

Затверджено наказом Мінагрополітики України
від 21 грудня 2007 р. №929

Сільгоспідприємство **ТОВ ім.Гетьмана В.П.**
Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ **34223684**
Склад зерновий № 1, завідуючий складом **Безродний І.П.**

КНИГА СКЛАДСЬКОГО ОБЛІКУ за травень 2023 р.

Назва матеріалу *насіння озимої пшениці* Номенклатурний номер *1*
Стелаж _____ Осередок – *центральный тік*
Одиниця виміру *кг* Ціна *5750 грн./тонну*

Дата	Номер документа	Від кого надійшло або кому видано	Прибуток	Видаток	Залишок	Контроль (підпис і дата)
Залишок на 01.05.2010 р.					200340	01.05.23 р. Гук
20.05.23 р.	34	Наконечному В.П.	-	24900		
20.05.23 р.	35	Наконечному В.П.	-	26450		
20.05.23 р.	36	Наконечному В.П.	-	20880		
20.05.23 р.	37	Наконечному В.П.	-	20720		
30.05.23 р.	2	Бухдовідка	-	220		
		За місяць	-	93170		
Залишок на 01.06.2023 р.					107170	01.06.23 р. Гук

Назва матеріалу *насіння пшениці озимої на зберіганні* Номенклатурний номер *2*
Зерновий склад ДП «Хлібодар» за адресою 19700 м. Золотоноша, вул. Шевченка, 47
Відповідальний за дотриманням умов договору **Безродний І.П.**
Одиниця виміру *кг* Ціна *5750 грн./тонну*

Дата	Номер документа	Від кого надійшло або кому видано	Прибуток	Видаток	Залишок	Контроль (підпис і дата)
20.05.23 р.	800	Складська квитанція ДП «Хлібодар»	92950	-	92950	01.05.23 р. Гук

В книзі всього пронумеровано
сорок сторінок
прописом

М. П.

Гук
підпис
"01" січня 2023р.

Л.Г.Гук
прізвище, ім'я, та по батькові

Додаток Д

Додаток 8 до

Методичних рекомендацій

Сільгосп підприємство
ім.Гетьмана В.П.

ТОВ

Сільгоспблік, форма № ВЗСГ-8

Сільгоспблік, форма № ВЗСГ-8
Затверджена Мінагрополітики України
Наказ № 929 від «21»_грудня 2007 р.

НАКЛАДНА №87
(внутрігосподарського
призначення)
за "03" травня 2021 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Мінагрополітики
України
"21" грудня 2007р. № 929

Ідентифікаційний

34223684

код за ЄДРПОУ

Структурний підрозділ центральний
склад

Через кого (кому) Ігнатенко Григорій Іванович _____

Призначення _____ **Посів кукурудзи на зерно** _____

Назва, сорт, розмір	Код синтетичного обліку		Одиниця виміру	Кількість			Ціна	Сума
	дебет	кредит		затребу- вано	відпу- щено	прийнято		
Насіння гібридної кукурудзи	235	2082	тонн	5	5	5	10000	50000,00

Відпущено на суму ___ П'ятдесят тисяч грн.. 00 коп. ___

прописом

Керівник _____ В.П.Шестопап Відпустив _____ Л.О.Бевз _____

підпис прізвище, ім'я та по батькові

підпис прізвище, ім'я та по батькові

Головний

бухгалтер _____ Л.В.Гук _____ Отримав _____ Г.І.Ігнатенко

підпис прізвище, ім'я та по батькові

підпис прізвище, ім'я та по батькові

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства фінансів України

28 вересня 2015 року № 841

(у редакції наказу Міністерства фінансів України

від 09 травня 2023 року № 239)

Звіт про використання коштів / електронних грошей, виданих на відрядження або під звіт

№ 55 від 10 липня 2023 року

Найменування податкового агента

ТОВ «Далекі гори»

(повне найменування юридичної особи чи прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) самозайнятої особи)

1	2	3	4	5	6	7	8		
---	---	---	---	---	---	---	---	--	--

податковий номер¹ або серія (за наявності) та номер паспорта платника податків²

Фізична особа – платник податків (підзвітна особа)

Василенко Дмитро Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові (за наявності))

1	2	3	4	5	6	7	8	9	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

реєстраційний номер облікової картки платника податків – фізичної особи або серія (за наявності) та номер паспорта платника податків²

Звіт затверджено в сумі:

Дванадцять тисяч чотириста тридцять грн 00 коп

(словами)

Керівник (уповноважена особа) / самозайнята особа

Кондратенко

(підпис)

Призначення авансу на відрядження

	Сума (грн, коп.)
Залишок попереднього авансу	–
Перевитрата	–
Одержано (від кого, № та дата)	
1. ВКО № 79 від 05.07.2023	14,000.00
2.	
3.	
Усього отримано	14,000.00
Витрачено	12,430.00
Залишок	1570.00
Перевитрата	–

Дебет	Кредит	Сума (грн, коп.)
92	372	10,805.00
92	641	1,625.00

Додаток: 4 документів (перелік документів наведено на зворотному боці Звіту)

Залишок унесений в сумі 1570.00 грн, коп.

Перевитрата видана

касовий ордер

платіжна інструкція

№ 94 від 10.07.2023 року

(дата документа)

При недовіренні суми надміру витрачених коштів / електронних грошей протягом звітного місяця, на який припадає граничний строк повернення:

Сума податку _____ (грн, коп.) = неповернута сума³ _____ (грн, коп.) × ставка податку⁴ _____ ÷ 100

Головний бухгалтер (особа, відповідальна за ведення бухгалтерського обліку) / самозайнята особа

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові (за наявності))

З розрахунком ознайомлений:

Фізична особа — платник податків (підзвітна особа)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові (за наявності))

¹ Ззначається код ЄДРПОУ платника податку або реєстраційний (обліковий) номер платника податків, який присвоюється контролюючими органами, або реєстраційний номер облікової картки платника податків - фізичної особи.

² Серія (за наявності) та номер паспорта для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовились від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті.

³ Сума розраховується з урахуванням пункту 164.5 статті 164 розділу IV Податкового кодексу України.

⁴ Ставка податку відповідно до пункту 167.1 статті 167 розділу IV Податкового кодексу України.

Додаток Е

Додаток 7 до
рекомендацій

Методичних

Сільгоспоблік, форма № ВЗСГ-7

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Мінагрополітики України

"21" грудня 2007 р. № 929

Сільгоспідприємство **ТОВ ім.Гетьмана В.П.**

Ідентифікаційний
код за ЄДРПОУ

34223684

ТОВАРНА НАКЛАДНА № 45

від "03" травня 2021 р.

Через кого Бевз О.Л. За довіреністю № 467

Кому СТОВ «Нива» від 01.05.2010 р.

Платник **Таран Н.Т.** виданої СТОВ «Нива»

прізвище, ім'я та по батькові

Відправник Іванченко О.Л

Пор. №	Найменування	Одиниця виміру	Кількість	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
1.	Силос кукурудзяний	тонн	100	250	25000
Всього					25000
Транспортні витрати					
Податок на додану вартість					5000
Разом					30000

Відпущено на суму: *Тридцять тисяч грн. 00 коп.*

прописом

Керівник _____ О.М. Бабченко__ Відпустив _____ О.Л. Бевз

підпис прізвище, ім'я та по батькові

підпис прізвище, ім'я та по батькові

Головний

бухгалтер _____ Л.В. Гук__ Отримав _____ Н.Т. Таран

підпис прізвище, ім'я та по батькові

підпис прізвище, ім'я та по батькові

Додаток Ж

Додаток 4 до

Методичних рекомендацій

Сільгоспоблік, форма № ВЗСГ-4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Мінагрополітики України

"21" грудня 2010 р. № 929

Сільгосппідприємство __ **ТОВ ім.Гетьмана В.П.** __

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ

34223684

Структурний підрозділ рільнича бригада

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

_____
 підпис керівника

"03" травня 2021 р.

АКТ № 14 ВИТРАТИ НАСІННЯ І САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ

за травень 2021 р.

Спосіб висіву насіння (садіння) __широкорядний__

Висіяно (посаджено) на землях __богарних__

регулярно зрошуваних, умовно зрошуваних, осушених, богарних

Назва насіння (садивного матеріалу)	Назва культури	Номер поля (дільниці)	Площа, га	Одиниця виміру	Витрати насіння (садивного матеріалу)				ціна	сума
					за нормою (планом)		фактично			
					на 1 га	на всю площу	на 1 га	на всю площу		
<i>Гібридне насіння кукурудзи</i>	<i>Кукурудза на зерно</i>	<i>10</i>	<i>500</i>	<i>кг</i>	<i>10</i>	<i>5000</i>	<i>10</i>	<i>5000</i>	<i>10</i>	<i>50000</i>

Додаток Один видаткових документів

Код синтетичного і аналітичного обліку

Всього		50000
дебет		2318
кредит		2082

Керівник структурного

підрозділу _____ В.Л.Колоханін Агроном _ _____

Г.І.Ігнатенко

підпис

прізвище, ім'я, по батькові

підпис

прізвище, ім'я, по батькові

Перевірив бухгалтер _____ Л.В.Гук

Додаток И

ТОВ ім.Гетьмана В.П.

підприємство, організація

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ

34223684

Типова форма № інв.-1 с.г.

Затверджена наказом

Мінстату України

21.06.1996 р. № 193

Код за УКУД

ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНИЙ ОПИС № 23 на __10 листопада __2022 р.

товарно-матеріальних цінностей, що знаходяться господарський двір

склад, комора

на відповідальному зберіганні комірник Рева Іван Петрович

посада, прізвище, ім'я, по батькові

інвентаризація проведена на підставі наказу (розпорядження)

від 05 листопада 2022 р. № 145

№ № п/ п	номенклатур- ний номер	Найменува ння матеріалу	Розмір (тип)	Сорт або марка	Одиниц я виміру	Фактичн а наявність	Ціна	Примітк а
1.	0001	Силос	50 м	кукуру - дзяни й	тонн	1260	200,0 0	
2.	0002	Сінаж	50 м	люцер на	тонн	890	400,0 0	
3.	0003	Сіно	70м	лугове	тонн	2000	460,0 0	
4.	0004	Солома	130	ячна	тонн	2400	250,0 0	

Всього за описом порядкових номерів чотири з № один по № чотири
прописом

Голова комісії <u>заступник директора</u>	<u>Кандауров П.О.</u>	_____
<i>посада</i>	<i>прізвище, ім'я, по батькові</i>	<i>підпис</i>

Члени комісії <u>завідуючий МТФ</u>	<u>Хабло О.М.</u>	_____
<i>посада</i>	<i>прізвище, ім'я, по батькові</i>	<i>підпис</i>

<u>зоотехнік</u>	<u>Тарановська О.Т.</u>	_____
<i>посада</i>	<i>прізвище, ім'я, по батькові</i>	<i>підпис</i>

<u>бухгалтер</u>	<u>Таран Р.В.</u>	_____
<i>посада</i>	<i>прізвище, ім'я, по батькові</i>	<i>підпис</i>

Усі цінності, перелічені в інвентарному описі, комісією перевірені і в моїй присутності прийняті на відповідальне зберігання.

Підпис матеріально відповідальної особи

“10” листопада 2022 р.

Додаток К

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства аграрної політики України

аграрної політики України

від "4" червня 2009 р. № 390

ТОВ ім.Гетьмана В.П.

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ 33435561

ЖУРНАЛ-ОРДЕР № 5 А с.-г.

та відомість по рахунках:

20 «Виробничі запаси»;

22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»;

25 «Напівфабрикати»;

26 «Готова продукція»;

27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»;

28 «Товари»

за травень 2021 року

Рахунок (субрахунок) № 271 «Продукція рослинництва на складі» - насіння озимої пшениці

	№ рядка	Показники	Кореспондуючий рахунок	№ складу, шифр субрахунку (прізвище і ініціали матеріал відповідальної особи)				
				№ 1		Усього по облікових цінах	Витрати по придбанню	Усього
	А	Б	В	1		11	12	13
Дебет (відомість)	1	Залишок на початок місяця	271	150255		150255	-	150255
	2							
	3							
	4	Усього по дебету		-		-	-	-
Кредит (сумма)	5	Відвантажено в рахунок договору зберігання	271.1	69705		69705	-	69705

6	Скориговано на похибки при зважуванні зерна, поставленого в рахунок договору зберігання	271.1	7,50	7,50	-	7,50
7	Нестача в межах природних втрат	93	24,75	24,75	-	24,75
8	Нестача з вини матеріально-відповідальної особи	947	140,25	140,25	-	140,25
9						
10	Усього по кредиту		69877,50	69877,50	-	69877,50
11	Залишок на кінець місяця	271	80377,50	80377,50	-	80377,50
12	Для поміток					

Рахунок (субрахунок) № 271 «Продукція рослинництва на складі на відповідальному зберіганні» - насіння озимої пшениці

	№ рядка	Показники	Кореспондуючий рахунок	№ складу, шифр субрахунку (прізвище і ініціал матеріально-відповідальної особи)				
				зерносклад		Усього по облікових цінах	Витрати по придбанню	Усього
				1	...	11	12	13
Дебет (відомість)	1	Залишок на початок місяця	271.1	-	-	-	-	-
	2	Передано на зберігання	271	69712,50		69712,50	-	69712,50
	3							
	4	Усього по дебету	х	69712,50		69712,50	-	69712,50
Кредит (журнал-)	5							
	6							
	7							

	8							
	9							
	10	Усього по кредиту		-	-	-	-	-
	11	Залишок на кінець місяця	271.1	69712,50		69712,50	-	69712,50
	12	Для поміток						

ЖУРНАЛ ЗАКІНЧЕНО “ 07 ” червня 2021 р.

Виконавець _____ М.М.Строкань

(підпис)

У Головній книзі суми оборотів відображено “07” червня 2021 р.

Головний бухгалтер _____

(підпис)

Додаток Л

Спеціалізована форма № 1 с.-г. (зерно)

НА ЗБЕРІГАННЯ

Затверджена Мініном СРСР і ЦСУ СРСР 29.06.84

Товарно-транспортна накладна № 34**20 травня 2021 р.****Серія 412Н**Автомобіль КАМАЗ-5310 АМ 4849 МА до Подорожнього листка №
Автопідприємство **ТОВ ім.Гетьмана В.П.**

456

код

33435561

Водій Наконечний В.П.

Замовник (платник) ДП «Хлібодар»

код

00952546

Вантажовідправник ТОВ «Хлібороб»

код

21372008

Пункт завантаження Центральний тік

Вантажоодержувач ДП «Хлібодар»

код

00952546

Пункт розвантаження ДП «Хлібодар» маршрут № 5

код

00952546

Продукція Пшениця озима «Ахтирчанка» Сорт, клас IV Засміченість 1,04 % Вологість 14.00%

Операція	Маса, кг				Ціна	Сума
	Брутто	Тара	Нетто			
Відправлено	37270	12170	25100		-	-
Прийнято	37200	12300	24900		-	-
Надбавка	За цінні сорти	За сортування	За тару	За доставку	Інші доплати	Разом доплат
	—	—	—	—	—	—

Сума до сплати: _____ немає _____ грн. Відпуск дозволив: завтоком Безродний І.П.

Продукцію до перевезення: кількість місць 1, масою (нетто) 25100 кг здав Безродний І.П. прийняв Наконечний В.П.

Додаток: немає

Продукцію по масі, якості і асортименту
прийняв
Начальник дільниці *Нор* А.П.Нор
(посада, підпис)

Спосіб визначення маси при прийнятті
_____зважування____

У ваговому журналі зроблений запис під
номером 345
_____

Вагар дільниці № 2 *Рак* О.В.Рак
(підпис)

При здачі_____зважування_____